

Atf: Tin, N. & Alptekin, D. (2022). Tarihsel Süreçte Babalık Deneyimlerinin Toplumsal Cinsiyet Analizi. *Sosyoloji Dergisi, 43*, 155-191.

Derleme Makale / Review Article

TARİHSEL SÜREÇTE BABALIK DENEYİMLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİZİ*

Neriman TİN**

Duygu ALPTEKİN***

Öz

Türkiye’de modernleşme sürecinin aile kurumuna yansımaları sonucunda, ailenin yapısında ve işlevlerinde değişimler söz konusu olmuştur. Geniş aile yapısı, evliliklerin bireysel tercihlere göre yapıldığı ve yeni evli çiftin ayrı bir evde yaşam sürdüğü çekirdek aile yapısına dönüşmüştür. Sanayileşme, kentleşme ve kadınların işgücüne artan katılımları sonucunda aile içi roller de değişmeye başlamıştır. Geleneksellikten modernliğe geçerken annelik, babalık, çocukluk rolleri yeniden tanımlanmıştır. Babanın artık yalnızca evin geçimini sağlayan kişi değil çocuğun gelişiminde önemli yer tutan kişi olduğu vurgulanmaya başlanmıştır. Bu çalışma literatür tarama yöntemiyle Türkiye’de modernleşme sürecinde aile kurumunun değişimini toplumsal cinsiyet ve babalık odağında incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada öncelikle toplumsal cinsiyet kavramına ve toplumsallaşma sürecinde erkeklik kimliğinin oluşumuna değinilmiştir. Bir erkeklik deneyimi olarak babalık, babalığın tarihsel süreçte değişimi, çocukluk rolü ve değişiminin babanın ailedeki yeri ve önemine etkisi, evlilik ve eş seçiminde meydana gelen değişim ve eşle olan ilişkinin babalığa olan etkisi, babalığın anneler ve babalar tarafından nasıl anlamlandırıldığı, geleneksel babalık ve yeni babalık arasındaki farklılıklar ve benzerlikler, farklı erkeklikler ve farklı babalıklar arasındaki bağlantılar, babaların kendi babalarından edindikleri babalık rolleri ve baba katılımını etkileyen faktörler üzerinde durulmuştur. Türkiye’de babalıkla ilgili gerçekleştirilen çalışmaların bulgularına yer verilerek makale sonlandırılmıştır.

* Bu makale, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı programında kabul edilen “Türkiye’de Modernleşme Sürecinde Babalık Rolünün Yeniden Üretimi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

** Yüksek Lisans Programı Mezunu, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, tinneriman@gmail.com; ORCID: 0000-0003-4621-1842

*** Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, alptekin.duygu@gmail.com; ORCID: 0000-0002-6356-794X

Makale Gönderim Tarihi: 29/04/2022, Makale Kabul Tarihi: 16/05/2022

Anahtar Kelimeler: Aile, Babalık, Çocukluk, Erkeklik, Toplumsal Cinsiyet

Gender Analysis of Fatherhood Experiences in Historical Process

Abstract

As a result of reflections of the modernization process on the family institution in Turkey, there have been changes in the structure and functions of the family. The extended family structure has turned into a nuclear family structure where marriages are made according to individual preferences and the newly married couple lives in a separate house. As a result of industrialization, urbanization and the increasing participation of women in the workforce, domestic roles have also begun to change. The roles of motherhood, fatherhood and childhood have been redefined while transitioning from tradition to modernity. It has started to be emphasized that the father is not only the person who provides the livelihood of the house, but also the person who has an important place in the development of the child. This study aims to examine the change in the family institution in the modernization process in Turkey with the focus of gender and fatherhood by using the literature review method. In this study, first of all, the concept of gender and the formation of masculinity identity in the socialization process are mentioned. Fatherhood as a masculinity experience, the historical change of fatherhood, the role of childhood and the effect of the father's place and importance in the family, the change in the choice of marriage and spouse on paternity, how fatherhood is interpreted by mothers and fathers, traditional fatherhood and new fatherhood, the differences and similarities between genders, the connections between different masculinities and different fatherhoods, the paternity roles that fathers have acquired from their own fathers, and the factors affecting father involvement are emphasized. The article was concluded by giving place to the findings of studies on fatherhood in Turkey.

Keywords: Family, Fatherhood, Childhood, Masculinity, Gender

Giriş

Tüm Dünya'da toplumsal ve ekonomik alanlarda gerçekleşen değişimler ve dönüşümler Türkiye'de de etkisini göstermiştir. Tarımda makineleşme, bireyselleşme fikri, daha iyi bir hayata kavuşma arzusu gibi etkenler bireylerin büyük şehirlere göç etmelerine neden olmuştur. Kadınların eğitim seviyelerinin

ve ücretli işgücüne katılımlarının artması, kamusal alanda daha fazla yer almaları kadınlık ve erkeklik dolayısıyla annelik ve babalık rollerinin yeniden sorgulanarak tanımlanmasına neden olmuştur. Kadınlar ev içi işlerde ve çocuk bakımı konusunda erkeklerle sorumlulukları eşit olarak paylaşmayı talep etmişlerdir.

Toplumsal değişimler, aile kurumunda yapısal ve işlevsel değişimler meydana getirmiştir. Aile yapısı modernleşmeyle geniş aileden çekirdek aileye dönüşmüştür. Bu değişimlerin aile içi rollere yansımaları kaçınılmazdır. Çekirdek aile modelinde, genç evli erkek evin reisi konumuna gelmiştir. Bu durum geniş ailedeki yaşlı erkeğin konumunu değiştirmiştir. Yaşlıların bilgi ve tecrübesi ikincil öneme sahip olmuştur. Çocukluk kavramının yeniden tanımlanmasıyla babanın ailedeki ve çocuğun gelişimindeki yeri ve önemi değişmiş, baba katılımı zamanla daha çok babanın benimsediği bir kavram olmuştur. Günümüzde genç baba evin geçimini sağlayacak parayı kazanmanın yanında, çocuklarının eğitimi ve fiziksel bakımında daha fazla sorumluluk almaya başlamıştır. Çalışmamızda Türkiye’de ailenin geçirdiği dönüşüm babalık kavramı ekseninde ele alınacaktır. Babalık tanımı kültürden kültüre, toplumdaki topluma farklılıklar göstermekte ancak babalığın iyi baba olmak ve çocuklarına iyi bakabilmek özellikleri değişmeden kendini göstermektedir. 1970’lerden sonra sosyal yapıda meydana gelen değişimlerle birlikte babanın ailedeki yeri, çocuğun gelişimindeki etkisi yeniden ele alınmaya başlanmıştır. Önceleri kadın ve erkeğin rolleri keskin bir ayrıma sahipken gün geçtikçe annelik/babalık, karılık/kocalık ve kadınlık/erkeklik rolleri birbirine yaklaşılmaya başlamıştır. Erkekler ve kadınlar, baba olan erkeğin hem çocuk bakımına hem de ev içi işlere katılması fikrine alışmaya başlamasına rağmen hala çocuk bakımında ve ev işlerinde sorumluluk alan babaların sayısı çok fazla değildir (Güngörmüş Özkardeş, 2010, s. 17-19).

Bu çalışmada öncelikle toplumsal cinsiyet kavramı ve toplumsallaşma sürecinde erkeklik kimliğinin oluşumu irdelenecektir. Bir erkeklik deneyimi olarak babalık ve babalığın tarihsel süreçte değişimine odaklanılarak çocukluk rolü ve değişiminin babanın ailedeki yeri ve önemine etkisi üzerinde durulacaktır. Ayrıca evlilik ve eş seçiminde meydana gelen değişimler, eşle olan ilişkinin babalığa olan etkileri, babalığın anneler ve babalar tarafından nasıl anlamlandırıldığı incelenecektir. Bununla beraber farklı erkeklikler ve farklı babalıklar arasındaki bağlantılar, babaların kendi babalarından edindikleri babalık rolleri ve baba katılımını etkileyen faktörler değerlendirilecektir.

Çalışmamızın son bölümünde ise Türkiye’de babalık literatürü incelenecektir. Çocukluk kavramının tanımındaki değişimlerle ortaya çıkan baba katılımı, ilgili babalıktan söz edilirken babalık rollerinin nelerden etkilendiği nasıl şekillendiği incelenecektir. Ayrıca kuşaklararası çalışmalarda, babaların kendi

babalarından edindikleri babalık rolleri ve kendi babalıklarına yönelik algıları ele alınacaktır.

1. Bir Toplumsal Cinsiyet Kategorisi Olarak Erkeklik

Toplumsal cinsiyet, içinde bulunulan toplumun kadınlığa ve erkeklığe ilişkin kabul ettiği tutumları ve davranışlarıdır. Biyolojik cinsiyetten farklı olarak kültürel olma özelliği taşımaktadır. Toplumsal cinsiyet söylemler ve kültür aracılığıyla oluşturulur (Berger ve Luckman, 1967; Giddens, 1999, 2005'ten akt. Şahin, 2018, s. 28). Cinsiyet, bireylerin biyolojik ayrımını belirlerken, toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek olmayı içinde yaşanan toplum tarafından yüklenen anlamlar ve beklentiler ile anlatmaktadır. Connell (2019a, s. 208) toplumsal cinsiyeti "insanların, eril ve dişil olarak üremeye dayalı bölünmesi kapsamında veya bu bölünmeyle bağlantılı olarak örgütlenmiş pratik" anlamında kullanmaktadır. Başka bir ifadeyle biyolojik cinsiyet farklılıkları doğuştan gelen ve kadın erkek arasında gözlenebilen farklılıklarken, toplumsal cinsiyet farklılıkları, toplumsallaşma sürecinde edinilen, sonradan öğrenilen ve kişiden kişiye, kültürden kültüre değişebilen farklılıklardır.

Donovan'a (2016, s. 127) göre, erkek ve kadın farklılığı genlerden kaynaklanmıyorsa bu toplumsal çevrenin sorunudur. O halde kadına ve erkeğe atfedilen özellikler değişebilir olarak görülmelidir. Erkek ya da dişi olarak doğan bedenler, içerisine doğulan toplumun kültürüne özgü algılamalar aracılığıyla şekillendirilir. Bedenlerin biçimlendirilmesi, yok edilmesi, sınıflandırılması, içinde bulunulan topluma, kültüre, sınıfa ve bireye bağlı olarak değişir (Demren, 2008a, s. 74). Aile ve diğer tüm toplumsal kurumlar bireylerin toplumsal cinsiyeti edinmesi ve pekiştirmesinde etkilidir. Bireyler kadın ve erkek rollerini toplumsallaşma süreci içerisinde öğrenirler ve bu sayede çoğu zaman farkına bile varmadan toplumun beklentilerine zorluk çekmeden uyum sağlarlar (Zeybekoğlu, 2013a, s. 11).

Rol kavramı Spence'e (1985) göre, "örgütlü sosyal bir yapı içinde bireyin bulunduğu pozisyonu, bu pozisyonla ilgili sorumlulukları, ayrıcalıkları ve diğer pozisyonlardaki insanlarla etkileşimi yönlendiren kuralları gösterir." (akt. Dökmen, 2018, s. 28). Toplumsal cinsiyet rolleri kavramı, kişilerin biyolojik cinsiyetleri nedeniyle, kadın ve erkek olarak nasıl davranmaları gerektiğine, kendilerinden yapmaları beklenen görevlere işaret eder. Her toplumda kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rollerini oluşturan değerler vardır ve bu sosyo-kültürel değerler kişileri şekillendiren, yönlendiren ve denetleyen bir özellik taşımaktadır (Zeybekoğlu, 2013a, s. 14). Toplumsallaşma süreci boyunca bireyler toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirmektedir.

Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri incelendiğinde neredeyse tüm toplumlarda özel alan olarak tanımlanan ev içi faaliyetlerin kadınlara, kamusal alan olarak tanımlanan ev dışı faaliyetlerin erkeklere atfedildiği görülmektedir. Sanayi devrimi ve savaşların etkisiyle kadınların ücretli işgücüne daha fazla katılmış, geleneksel roller değişime uğramıştır (Zeybekoğlu, 2010, s. 4). Bunun yanında 1970'lerdeki feminist hareketler ile erkek cinsiyet rolünün baskıcı özellikler taşıdığı ve bu cinsiyet rolünü içselleştirmenin kadınları toplumda ikincilleştirdiği görüşü kabul görmeye başlamıştır. Sancar (2017, s. 23)'a göre, biyolojik olarak kadın ve erkek olmakla birbirinden oldukça farklı psikolojik, toplumsal ve davranışsal özelliklerin insana dayatıldığına inanmak modern düşüncenin önemli bir karakteristiğini oluşturmaktadır. Modern toplumlar cinsiyete dayalı eşitsizlikleri üretir. Hatta bu cinsiyet eşitsizlikleri var olan diğer toplumsal ayrımlar ve eşitsizliklerle iç içe sürdürülür.

Bir toplumsal cinsiyet kategorisi olarak erkeklik, ataerkil yapı tarafından biçimlenen, erkek özne tarafından tecrübe edilerek oluşan bir cinsiyet kimliğidir. Başka bir ifadeyle erkeklik, erkek kimliğinin tekrardan üretilmesinde, kişinin kendisini erkek olarak görmesi ve toplum içerisinde erkek olarak kabul edilmesinde, toplumun beklentilerine uygun rollerin devam ettirilmesinde önem taşımaktadır. Erkek kimliği, hem bireysel hem de toplumsal ilişkilerde var olmaktadır. Evrensel ve tek bir erkeklikten söz edilmesi mümkün olmadığı gibi, erkeklik deneyimlerinin tek başına bir olgu olarak incelenmesi de olanaksızdır (Demiriz ve Baran, 2018, s. 1075). Erkeklik çok boyutlu, değişken ve sürekli sabitlenmeksizin yeniden oluşan bir süreç olduğundan, erkekliğin tanımını yapmak zordur (Uçan, 2012, s. 264).

Erkeklik ve erkeklikle bağdaşan iktidar unsurlarından söz edebilmek için; erkekliğin ne demek olduğundan, nasıl üretilip işlediğinden, var olan toplumsal iktidar mekanizmalarıyla nerelerde kesiştiğinden ve onları nasıl güçlendirip sağlamaştırdığından bahsetmek gerekmektedir. Burada özne olarak erkeklerden değil eril ve dişil olan tüm bedenlere yayılmış erkeklik anlayışlarından ve onları yönlendiren erkekliklerden bahsedilmektedir (Özbay, 2015, s. 76). Erkeklik tanımlanırken, eril insan tipinin belirlenmesinde birbirinden farklı dört temel strateji izlenmiştir. Özcü tanımlar, erkeklerin hayatını öz olarak seçilen bir unsur etrafında izah etmektedir. Bu yaklaşımın zayıf tarafı, öz olarak seçilen unsurun keyfi olmasıdır. Pozitivist sosyal bilim erkekliği erkeklerin yaptıkları olarak tanımlamaktadır. Normatif tanımlar bir ölçüt sunarak erkekliği erkeklerin olmaları gereken şey olarak tanımlamaktadır. Göstergibilimsel yaklaşımlar ise erkekliği, eril ve dişil alanları simgesel bir ayırım sistemi üzerinden karşılaştırarak tanımlamaktadır (Connell, 2019b, s. 137-140).

Uçan'a (2012, s. 262) göre, "erkeklik", gerekçe olarak erkeklerin biyolojik cinsiyetlerini göstererek hayatlarında gerçekleştirmeleri gereken toplumsal rolleri, hissettiklerini ve bunu nasıl dile getirmeleri gerektiğini gösteren yönergeler toplamıdır. "Erkeklik", diğer bir ifadeyle sosyal ve kültürel ilişkilerde "erkek" olarak görülme, biyolojik gerekçelerden, kalıttan, yaratılıştan ya da sıklıkla söylenen "erkeğin doğasından" kaynaklanmamaktadır. Batıda disiplinler arası bir alan olan eleştirel erkeklik incelemeleri alanındaki araştırmalar, erkekliklerin farklılaşabilen ve değişebilen *toplumsal inşalar* olduğunu ortaya koymuştur. Erkeklik, erkeklere özgü kabul edilen niteliklerin ve düşünce biçimlerinin dönemlere, kültürlere ve toplumlara göre değişiklik gösteren toplamıdır (Maral, 2004, s. 140). Başka bir ifadeyle erkeklikleri şu anki durumuna getiren, inşa eden, kuran, biçimlendiren toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasi ilişkiler ile hukuk ve dindir. Bireylerin yeniden üretimine ve biçimlenmesine katkıda bulunduğu ilişkiler ve koşullar sebebiyle erkeklikler bugünkü sorunlu hallerine gelmektedir (Bozok, 2018a).

Erkeklik kavramı yapısı gereği ilişkiseldir, yani "erkeklik" "kadınlık" karşıtlığı üzerinden var olabilir (Connell, 2019b, s. 136). Abumere-Itulua (2013), erkekliği, "özel kültürel ve örgütsel alanlarda var olan, genellikle erkeklerle ilişkili ve bu nedenle kültürel olarak kadınsı olmayan olarak tanımlanan davranışların, jargonların ve uygulamaların tamamı" olarak ifade etmektedir (akt. Çağırkan, 2018, s. 94). Toplumda erkeklerin, erkeklik rollerine ters düşecek yani kadınsı davranışlarda bulunması dışlanmalarına neden olurken, kadınların erkeksi davranışlar sergilemesi üstünlük göstergesi olarak algılanmaktadır (Zeybekoğlu, 2013a, s. 100). "Erkeklik" ve "kadınlık" birbirlerinin oluşumunu ve dönüşümünü sağlayan metaforlardır. Kadın hareketi, kadınların kamusal alandaki çabaları ve bunun özel alandaki yansımaları, erkekleri, cinsler arası iktidar ilişkilerini sorgulamak zorunda bırakmıştır (Uçan, 2012, s. 263). Bu sorgulamalar erkekler ve erkeklikler üzerine bilimsel çalışmalarını ortaya çıkarmıştır.

Erkekler ve erkeklikler ile ilgili çalışmaların tarihine bakıldığında, özellikle 1970'li yıllardaki ikinci dalga feminizmin toplumsal cinsiyet tartışmalarında öncelikle kadınlara, 1980'li yıllardan sonra da erkekler ve erkeklikler üzerine odaklanılmasını sağladığı görülmektedir. Bu dönemde erkeklerin de erkekler ve erkeklik rolleri altında baskıda olduğu ve ezildiği kabul edilmiştir (Zeybekoğlu, 2013a, s. 67). 1970'lerin sonlarına doğru feminizmde ataerkillik ve kapitalizm tartışmalarının artmasıyla beraber, profeminist erkek akademisyenler toplumsal cinsiyet rolleri tartışmalarından uzaklaşarak ataerkillik çerçevesinde erkekler ve erkekliklerin incelendiği disiplinler arası çalışma alanı olan erkekler ve erkeklikler üzerine incelemeler alanını kurmuşlardır. Erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemeler en başından itibaren erkeklikçi ve erkek kurtuluşçu hareketlere karşı durarak; kadına yönelik şiddet, cinsellik, cinsiyetçilik, homofobi gibi doğrudan

erkekleri ilgilendiren konularla sınırlı kalmayarak feminist çalışmalara paralel olarak gelişimini sürdürmüştür. Hiçbir zaman feminist çalışmalara alternatif ve rakip olmamış, tersine feminist politikanın gelişmesine katkıda bulunmaya çalışmıştır (Bozok, 2009, s. 273).

Dolayısıyla erkeklik alanındaki çalışmaların toplumsal cinsiyete dayalı çözümlerinin kapsamını genişlettiği söylenebilir. Ataerkil kültür çözümlerini erkeklik biçimlerinin ve algılayışlarının toplumsal söylemler aracılığıyla kurgulandığı üzerinde durur. Erkekler için yaratılan kültürel üstünlük söylemi erkeklerin kadına karşı doğuştan gelen üstünlüğü sonucunu doğurur. Erkekler bu üstünlüklerini içinde buldukları topluma sürekli olarak kanıtlamak zorundadırlar (Demren, 2008b, s. 325). Geleneksel cinsiyet rollerinin ortaya koyduğu kadınlık ve erkekliğin farklı olduğu inancı ve bu farklılıktan doğan beklentiler her iki cins için de olumsuz durumlar ortaya çıkarabilmekte, bireylerin mutsuz ve sağlıksız olmalarına neden olabilmektedir. Erkekliğin kültürel bir olgu olması, devamlı yeniden oluşturularak ispat edilmek zorunda kalınması, bireylerde erkekliği kaybetme korkusu yaratarak bu yönde sürekli kaygı yaşanmasına yol açmaktadır (Zeybekoğlu, 2010, s. 8).

Endüstriyel kapitalizm çağında, “modern erkeklik” değerlerinin kurulduğu en önemli alanlardan biri, çalışma yaşamıdır ve erkek olmak, başkaları tarafından kabul edilebilen bir çalışma ahlakına sahip olarak “çalışan erkek” olmayı başarabilmektir. Çalışma ve iş yapma becerilerine ulaşamayan erkekler, erkeklik kaybı riski ile karşı karşıya kalabilmektedir. Erkeğin ekonomik, kültürel ve sosyal sermayeleri azaldıkça aile reisliğine verilen değerin arttığı görülmektedir. Bu erkeklerin başarılı ve saygın olarak toplumda kabul görülebilmeleri, bir aileye sahip olarak onları geçindirip yönetebilmelerine bağlıdır. Ekmek parası kazanarak, bir kadına ve çocuklara sahip olabilecek konuma gelmek, “erkek” olmasını sağlayacaktır. Endüstri sonrası toplumda, hizmet sektörü giderek sanayi sektörünün önüne geçmekte ve işçi temelli erkeklik önemini yitirmektedir. Başarılı erkek olmak için tam gün çalışmanın ve ömrünün sonuna kadar iş sahibi olmanın önemi azalmaktadır. Bu değişim yeni erkeklik tarzlarının ortaya çıktığına işaret eder. 19. yüzyılda işini kaybetmemek için gerektiğinde kavga eden erkeğin yerini 20. yüzyılda gerektiğinde kişisel risk alarak, strateji geliştiren, girişimci erkek almıştır (Sancar, 2016, s. 54-64). Toplum yapısında oluşan değişimlerle erkeklik algısında meydana gelen değişimler birbirine paralellik göstermektedir. Bununla beraber geleneksel modern döneme geçişle beraber erkeklik algısında değişimler meydana gelse de tekil erkeklik kavramı varlığını sürdürmüştür. Ancak post modern dönemde çoğulcu erkeklik kavramı ortaya çıkmış ve farklı erkekliklerden bahsedilmeye başlanmıştır (Çağırkan, 2018, s. 94). Görüldüğü üzere erkeklik, toplumsal yapı ve değişimle birlikte anlaşılabilir, tarihsel ve

feminist yöntemle açıklanabilecek bir olgudur. Bir erkeklik pratiği olarak babalık rollerini de bu çerçevede tartışmak mümkündür.

2. Bir Erkeklik Deneyimi Olarak Babalık

Birey, doğduğu anda bir toplulukla karşılaşır, çevresindeki kural ve değerlere uygun davranmadığında tek başına ihtiyaçlarını karşılayamayacağını farkına varır ve gereksinimlerini içinde yaşadığı toplum aracılığıyla giderebileceğini ve bunun karşılığında da bazı sosyal sorumlulukları yerine getirmesi gerektiğini kavrar (Güneş, 2016, s. 271). Fichter'a (2016) göre; "yeni doğan bebeğin sosyalleşmesi için temel ajanı, ailedir". Aile bireyin, sosyalleşme sürecinde ilk ve en önemli durağıdır ve bireyin ilk bilgileri öğrendiği, sosyal deneyimler kazandığı yerdir. Aile ile başlayan sosyalleşme, akraba, okul, akran grubu, çevre ve kitle iletişim araçları, kurumlar vb. aracılığı ile devam eder, birey toplumun kendisinden beklentilerini öğrenir (akt. Bakar, 2019, s. 25).

Çocuğun ailedeki yeri, ebeveynleri ve ailedeki diğer bireylerle olan etkileşimi ve ilişkileri aracılığıyla belirlenmektedir. Çocuk sosyal bir birey olmayı öğrenirken bir modele ihtiyaç duymaktadır. Genellikle anne, baba, amca, dayı gibi aile içinden bir yetişkin olan bu modelin kişilik yapısının bozuk olması, çocuğun da kişiliğinde olumsuzluklar oluşturabilmektedir (Yavuzer, 2007, s. 129). Anne ve baba, çocuğu geleceğe hazırlamada en etkili kişilerdir. Çocuğun beslenme, barınma, sevgi, şefkat ve korunma ihtiyaçlarının karşılanmasında ve içinde yaşanan toplumun beklentilerine, değer yargılarına uygun ve uyumlu bir birey olarak yetişmesinde önemli rol oynarlar (Çağdaş, 2015, s. 135). Bununla beraber çocuğun içinde büyüdüğü toplum, ona cinsiyetine uygun kurallar ve davranış modelleri sunar ve başta aile olmak üzere okul, arkadaş grupları, medya gibi pek çok toplumsallaşma aracı beklentilerin somutlaştırılarak çocuğun bunları öğreneceği ortamları hazırlar. Toplumsal kurallar ve modeller belli bir oranda içselleştirilirler. Bununla birlikte belirli bir cinsiyetin toplumsal beklentileriyle uyumlu bir toplumsal cinsiyet kimliği oluşur (Connell, 2019a, s. 278-279).

Aile ve erkeklik kavramları birlikte ele alındığında hem yetişkin hem de çocuk olarak erkeklerin kendi aralarındaki ilişkileri ve iletişimleri önemlidir. Aile, erkek çocukların gerek eğitimle gerekse gözlem yoluyla, erkeklik kavramını ve toplumsal cinsiyet kategorisi olarak erkeklik rollerini öğrendiği ve erkeklığe dair tutumların, algıların ve davranışların kuşaktan kuşağa aktarıldığı bir kurumdur. Ayrıca aile içinde farklı erkekliklerin ve erkeklik davranış biçimlerinin öğrenilip aktarılmasında erkeklerin olduğu kadar kadınların da önemli payı vardır (Gön, 2014, s. 55, 59). Anne model olma konusunda çocuğuna daha işbirlikçi, daha az yöneltici ve diğer insanların gereksinimlerine daha duyarlı davranarak, baba ise

yönlendirici ve kendini ifade edici davranarak model olmaktadır (Lindsey, Mize ve Pettit, 1997'den akt. Kuzucu, 2011, s. 82).

Sancar'a (2016, s. 120-121) göre "baba olmak, erkek olmanın anlaşılması en zor hallerinden biridir." Kadınların doğum yoluyla anne olması gibi erkeklerin baba olması somut bir kavrama yoluyla olmamaktadır. Çocuk ve babası arasında doğrudan biyolojik olarak açık ve belirgin bir ilişki olmamakla birlikte, baba olmak, çocuğun ve ailesinin geçimini sağlamak ve buna bağlı olarak işgücü piyasasında "konum" sahibi olmak demektir. Baba olmak, aile, piyasa ve devlet arasındaki ilişkilerle biçimlenen, bu alanları birbirine bağlayan, ailesinin geçimini sağlayan, çalışan, devletin karşısında aile reisi olarak konumlanan toplumsal pratiktir. Erkeğin özel alanda ev içindeki önemli görevlerinden biri olarak babalık, aynı zamanda erkeğe toplumsal statü kazandıran bir konumdur.

Toplumdaki düzenin oluşumunda, babaların çocukları üzerindeki denetleme ve gözetleme süreçleri önem taşımaktadır. Hem modern toplum oluşumunda etkili olan düşünürler tarafından hem de modern toplumu eleştirenler tarafından denetleme, gözetleme, cezalandırma gibi etkenler vurgulanmaktadır. Bu etkenler sayesinde ailenin reisi olarak baba, toplum için istenilen bireyleri yetiştirme görevini sürdürmekte ve bu görevleri yeniden üretmektedir (Durkheim, 2010; Foucault, 2012, 2013'ten akt. Şahin, 2018, s. 145). Günümüzde ise birçok baba, uygun baba modelleriyle karşılaşmama, babalığa hazırlanmak için yeterli sosyal fırsatlara sahip olamama, kurumsal desteklerin az olması, baba çocuk etkileşiminin eksikliği gibi nedenlerle babalık rolüne hazır olamamakta ve çocuğu ile ilgili işlere katılmada isteksizlik göstermektedir. Tüm bunlar babanın ebeveynlik algısı, ilgisi ve doyumunu doğrudan etkilemektedir (Seçer, Çeliköz ve Yaşa, 2007, s. 427).

Anne Çocuk Eğitim Vakfı'nın (AÇEV) (2017, s. 16) "Türkiye'de Babalığı Anlamak" araştırmasında yer alan beş farklı babalık kategorisinin bulunduğu babalık piramidi, Türkiye'de işleyen farklı babalık modellerini sınıflandırması bakımından kullanışlıdır. Piramidin en alt basamağında yer alan 'geleneksel babalık' Türkiye'de en yaygın babalık kategorisi olmakla birlikte ataerkil değerlerin devam ettiği, çocuklarla mesafeli ve otoriter bir ilişkinin hâkim olduğu, güçlü ve hegemonik erkeklik üzerinden kurulan babalık türüdür. Bir üst basamakta yer alan 'yeni geleneksel babalık' modeli genel olarak geleneksel babalığa çok benzeyen ancak kız çocuklarıyla olan ilişkilerinde bu değerleri aşmaya başlamış erkekler için kullanılmaktadır. Bu ilk iki basamakta egemen erkeklik değerleri korunmakta ve devam etmektedir. Sonraki basamakta bulunan 'hevesli babalık' ve 'gayretli babalık' modelleri, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin tersine daha eşitlikçi bir tavır sergileyen babaları içerir. Cinsiyete dönük

toplumsal dönüşümde önemli bir rol oynayan bu babalar 'arada kalmış erkeklik' olarak sınıflandırılmaktadır. 'Hevesli babalık' modelinde yer alanlar, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine karşıt davranışları gönüllü olarak yaparken, 'gayretli babalık' modelindekiler bu rolleri zorlama ile yapmaktadırlar. Piramidin en üst basamağında ise, Türkiye'de çok fazla yaygın olmayan ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından tamamen 'eşitlikçi erkekler' kategorisinde bulunan, çocuk yetiştirme konusunda kendilerini durmadan geliştiren 'çizgi dışı babalar' yer almaktadır.

2.1. Hegemonik Erkeklik ve Babalık

"Hegemonik erkeklik" herhangi bir zamanda ve toplumda "erkeklik" kavramının çerçevesini belirleyen ve erkekleri özne olarak inşa edenin iktidar ilişkileri olduğuna işaret eden bir kavramdır. Erkeklik söylemini üreten, geliştiren ve dönüştüren erkeklerin birbirleriyle ve kadınlarla olan ilişkileridir (Uçan, 2012, s. 264). Hegemonik erkeklik, kadınlarla alakalı olmakla birlikte ikinci plana itilmiş farklı erkeklik biçimleriyle de alakalı olarak oluşturulmaktadır. Farklı erkeklikler arasındaki iletişim ve etkileşim, ataerkil toplumsal düzenin işleyişi için olmazsa olmazdır (Connell, 2019a, s. 268). Sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik, dini vb. pek çok etken neticesinde biçimlenen 'erkeklikler' birbirleriyle etkileşimde bulunarak, belirli dönemlerde biri diğerlerine göre 'ideal' olarak algılanabilmektedir. Bunun sonucunda ideal gösterilen erkeklikle diğerleri arasında çatışma yaşanabilmekte veya diğer erkekliklerin değişime uğradığı gözlenebilmektedir. Nitekim Batı'nın hegemonik erkekliği, medya ve teknoloji aracılığıyla diğer erkekliklerle etkileşime ya da çatışmaya girerek onların hayat biçimlerini değiştirebilmektedir (Sabancı, 2018, s. 53-54).

Connell (2019a, s. 269) hegemonik erkeklik kavramındaki hegemonyayı, acımasız iktidar çekişmelerinin ötesine geçerek özel yaşamın ve kültürel süreçlerin örgütlenmesine sızan bir toplumsal güçler oyununda kazanılan toplumsal üstünlük olarak ifade etmektedir: "Bir erkekler grubunun silah zoru veya işsiz bırakma tehdidiyle başka bir grup üzerinde kurduğu üstünlük hegemonya değildir. Dinsel öğreti veya pratiğe, kitle iletişim içeriğine, ücret yapılarına, ev tasarımına, yardım/vergilendirme politikalarına vb. kök salan üstünlük hegemonyadır." İktidara sahip olan erkek grubu sayıca azınlıkta olmasına rağmen, geniş bir erkek kitlesi tarafından onaylanan ve ortaklığı olan bir oluşumdur. Hegemonik erkekliğin onaylanması ya da bu duruma sessiz kalınması farklı erkekliklere kazanç ve ayrıcalıklar sağlamaktadır (Sancar, 2016, s. 32).

"Hegemonik erkeklik" değişmez bir kişilik tipi olmamakla birlikte belirli toplumsal cinsiyet ilişkileri çerçevesinde egemen konumda olan erkekliktir

(Connell, 2019b, s. 150). Hegemonik erkek denilince genellikle eril olanla özdeşleşmiş duygusal ve fiziksel olarak dayanıklı, rekabetçi, agresif, kendine güven gibi niteliklere sahip erkek düşünülmektedir. Tüm bu eril nitelikler geleneksel ataerkil ideoloji aracılığıyla devamlı olarak yeniden üretilmektedir (Sığın ve Canatan, 2018, s. 167). Donaldson'a (1993) göre hegemonik erkeklik, yalnızca kadınların boyun eğdirilerek bağımlı kılınmasını sağlamaz; bu konumda bulunan az sayıda erkek, diğer erkekler ve erkeklikler üzerinde denetim sağlayarak "hegemonik" olabilmekte, bu denetimi, kendi konumlarının en gelişmiş biçim ve evrensel gelişmenin koşulu olduğuna inandırarak sağlamaktadır (akt. Sancar, 2016, s. 34).

1980'lerde feminist araştırmalar, kadınlığın sadece bağımlılık ve pasiflik olarak görülemeyeceğini, tek bir kadınlıktan bahsetmek yerine, yaş, etnik köken ve sınıf gibi değişkenlere bakılarak farklı kadınlık deneyimlerinin irdelenmesinin, erkeklik çalışmalarında da farklı erkeklikleri araştırmanın önemini ortaya çıkarmıştır. Hegemonik erkeklik kavramı ve bu kavrama uygun olmayan erkekliklerin yönetilmesi ve denetim altına alınması ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Sancar (2016, s. 17, 27)'a göre, erkeklerin ortak çıkarlarının kadınların tamamını denetim altında tutmak olan tek bir tip erkek egemenliği yerine, çoğul, birbiriyle çatışmalı, uyumsuz birden fazla sayıda erkekliğin var olduğu erkek egemenliğinden bahsetmek daha doğru olacaktır. Connell'in belirlediği dört farklı erkeklik biçimi olan "hegemonik erkeklik", "işbirlikçi erkeklik", "madun erkeklik", "marjinal erkeklik" toplumsal cinsiyet düzeninde kendi içinde hiyerarşik bir yapı sergilerken hegemonik erkeklik en üste yerleştirilmektedir. Madun erkeklik, erkeklikler hiyerarşisinin en alt basamağında yer almakla birlikte, hegemonik erkek kimliğindeki bireylerin sahip olduğu özelliklerin tam tersini sergilemektedir. İşbirlikçi erkeklik olarak tanımlanan niteliklere sahip olan erkekler ataerkil yapının sağlamış olduğu ayrıcalıkları doğrudan kullanmasalar da farkındadırlar ve erkek hegemonyasını seyirci gibi izlemektedirler. Marjinal erkeklikler, toplumsal cinsiyet standardının dışında kalan ve toplumsal cinsiyet düzeninde ataerkil üstünlükten daha az pay alan erkekliklerdir (Connell, 2019b, s. 153-156).

Fuller'e (1996) göre egemen erkekliğin dört temel özelliği; aile reisi olarak evi geçindirmesi, heteroseksüel olması, kadınsı davranışlardan uzak durması ve bencillik, cesaret, bağımsızlık gibi erkeklige ait olduğu düşünülen nitelikleri taşımasıdır. Gilmore (1990) ise, egemen erkeklikten beklenenlerin -toplumlara göre bazı farklılıklar içerse de- genelde soyunu devam ettirebilmesi, ailesini koruyup geçimini sağlayabilmesi olduğunu belirtmektedir (akt. Şahin, 2018, s. 36-37). Günümüzde pek çok "modern" toplumdaki gibi Türkiye'de de egemen olan erkeklik denilince sertlik, şiddet, saldırganlık, öfke ve uzlaşmazlık düşünülmektedir. Bunların tam tersi olan kadına özgü sayılan yumuşaklık,

sevecenlik, yapıcı ve uzlaşmacı olma özellikleri erkeğe söylendiğinde aşağılayıcı olarak algılanmakta ve erkeklikten nasibini almamış sayılmaktadır (Atay, 2004, s. 11-12). Türkiye’de egemen olan erkeklik algısına göre erkek daima başarılı; maddi, manevi ve cinsel olarak güçlü; her zaman kazanan ve iktidar sahibi, duygularını asla belli etmeyen, her şeye çözüm getirecek güçte ve her koşulda kadından daha üstün kişi olmak zorundadır. Erkeklik kültürel süreçlerle kazanılan bir olgu olduğundan sürekli yeniden oluşturulmaktadır. Bu nedenle erkeklerin, erkekliklerini sürekli olarak ispatlaması gerekmektedir (Zeybekoğlu, 2013a, s. 95).

Modern devlet tarafından oluşturulan sosyal bir kurgu olan babalık, post modern toplumda medya aracılığıyla oluşturulan, büyük olasılıkla Batılı, orta sınıf, heteroseksüel, sakatlığı olmayan babaları veri olarak varlık kazanmıştır (Çabuklu, 2007, s. 108). Babalık, hegemonik erkekliğin zaman ve mekan içerisinde değişimiyle bağlantılı olarak ilerleme ve değişim göstermektedir (Barutçu, 2015, s. 139). Babalık, ataerkil toplumsal düzen ve cinsiyet rejimlerinde hegemonik erkekliğin tekrar üretilmesinde, erkeklik deneyimlerinin nesiller arasında aktarılmasında ve erkekliğin inşasında önemli bir noktadır (Demiriz ve Baran, 2018, s. 1074).

Sınıfsal konumlar ve farklı babalık modelleri yakından ilgilidir. Yani farklı erkeklik/babalık modelleri, kır-kent ayrımı, aile biçimleri ve eğitim farkları sonucunda oluşan sınıfsal farklardan kaynaklanmaktadır. Örneğin geçimi sağlayan aile babası statüsünü kazanma meslek edinme ve saygınlık kazanma konusunda alt sınıf babalar diğerlerine göre dezavantajlı durumdadır. Bu yüzden alt sınıf erkekler için baba olmak daha riskli ve kırılgan olmanın yanında başarılı olduğunda daha yüksek getirisi olan bir konumdur. Mülksüz erkekler için, erkekliği oluşturan “başarı”, babadan alınan miras yerine genç erkeğin kendi çabası sonucunda kazanacağı bir şeydir. Bu nedenle “aile sahibi olmak” ve ailesini geçindirebilmek, erkeğin kendi iktidar alanını oluşturabilmesi anlamına gelmektedir (Sancar, 2016, s. 126).

Özel ve kamusal alanın birbirinden ayrılması sonucunda kamusal alan olarak tanımlanan ev dışı hayat ve çalışma hayatı erkek ile; özel alan olarak tanımlanan ev içi ve aile hayatı kadın ile özdeşleştirilmiştir. Kamusal alanda erkeğin sermayeyle olan ilişkisi sonucu oluşan sınıfsal konumu, babalık rollerindeki farklılıkları da beraberinde getirmiştir. Sermaye sahibi olmayan ve bunun sonucunda fabrikada işçi olan baba, çalışma saatlerinin fazlalığından dolayı ev ve çocuklarıyla ilişkisinde daha mesafeli olmak durumunda kalmıştır (Çabuklu, 2017’den akt. Demiriz ve Baran, 2018, s. 1077-1078). İşsiz kalmak, ailesini geçindirememek, çocuklarına iyi eğitim verebilecek bir kadınla

evlenememek gibi korkular, alt sınıf mensubu babaların aile içinde “terbiye ve düzen sağlama” şeklinde erkeklik stratejisi geliştirmelerine neden olmaktadır. Ailesinin terbiye ve düzeninden kendini sorumlu tutan alt sınıf babalar, başarısızlık korkusu ile piyasada daha riskli iş alanlarına yönelebilmektedir. Bu riskler karşısında elde ettikleri erkeklik ayrıcalıkları bulunmaktadır. Bunun yanında fazla para kazanan iş adamlarının ailesini geçindirmek gibi problemi olmayacağından, saygınlık veya statü kazanması daha kolay olacaktır ve para kazanmayı başarabilen erkeklerde, başka erkeklik ispatı gerekmeyecektir. İş adamları zamanlarının çoğunu iş yerinde veya seyahatlerde geçirdiklerinden, aile bireylerinden itaat bekleme veya ailenin reisi olma gibi ihtiyaçları olmamaktadır. Bununla birlikte iş adamlarının gözünde ailenin anlamı değişse de aile, önemsiz hale gelmemiştir. Sorunsuz, düzgün bir aile hayatına sahip olmak başarılı olmanın koşuludur (Sancar, 2016, s. 27, 85). Kısacası aile kurmak ve baba olmak sınıfsal konum fark etmeksizin erkekler için statü ve başarı kazandırması açısından önemlidir. Ancak erkeğin kazandığı para ve sahip olduğu iş, onun babalığa yüklediği anlamı ve babalık rollerini etkilemektedir.

3. Tarihsel Süreçte Babalık Tanımlarında ve Rollerinde Yaşanan Değişimler

Tarihsel süreç içerisinde ve farklı toplumlara göre babalığın tanımlanmasında ve babalık rolü algısında değişimler gözlenmektedir. Bireyin ve toplumun babalık statüsünü algılama ve tanımlama biçimi, ortaya konulan babalık rolü üzerine etki etmektedir. Yerleşik yaşama geçiş sonrası dönemde babalık, bugünkü durumuna gelebilmesi için üç aşamadan geçmiştir. Bunlardan birincisi toprak mülkiyetine dayalı tarım toplumlarında, çocuklarıyla daha fazla zaman geçiren ve oldukça otoriter tutum sergileyen “geleneksel babalık”tır. Sanayi devrimi sonrasında sanayi toplumlarının ve kapitalist toplumların oluşmaya başlamasıyla geleneksel babalık, etkisini yitirerek erkeklerin eşleri ve çocuklarıyla aralarına daha çok mesafe koydukları “modern babalık” ortaya çıkmıştır. 17. ve 18. yüzyıllarda ev ve iş yeri keskin sınırlarla ayrılmadığından, babalar çocuklarıyla daha fazla zaman geçirip zanaatlarını çocuklarına öğretmekte, onların eğitimleriyle ve ahlaki gelişimleriyle yakından ilgilenmekteydiler. Ancak 19. yüzyıla gelindiğinde sanayileşme ve kapitalizm sonucunda ortaya çıkan fabrikalar, ev ve iş yerinin ayrılması babaların çocuklarıyla geçirdiği zamanın azalmasına sebep olmuştur. Özel alan olan ev kadınıla, kamusal alan olan dışarı erkekle ilişkilendirilmiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra erkeklerin boş zamanlarının artmasıyla daha önceki dönemlerde olduğu gibi evde vakit geçirmek yerine içki salonları, kulüpler ve spor salonları gibi yerlerde geçirdikleri zamanlar artmaya başlamıştır. Önceki dönemlerde babanın evde çocuklarıyla fazla vakit geçirmesi normal olarak kabul

edilirken, 19. yüzyıldan sonra bu davranış “erkeksi olmayan” bir davranış olarak görülmeye başlanmıştır. Baba artık evin geçimini sağlayan, iş dışındaki kısıtlı zamanı çocuklarıyla mesafeli bir ilişki içerisinde onları denetim altına alan kişi rolündedir. Bu denetimin maddi boyutu irdelendiğinde, 19. yüzyılda evin geçimini sağlayan ve buna bağlı olarak evdeki tüm bireyleri kendine bağlayan babaların evin reisi olarak çocukları ve eşleri üzerinde hakka sahip olduğu anlaşılmaktadır (Çabuklu, 2007, s. 101-103). Kısacası geleneksel babalık ve modern babalık modelinde ataerkil özelliklerin baskın olduğu görülmektedir. Günümüzde ise pek çok toplumda babaların çocuk bakımına daha fazla katıldığı görülmektedir. Kadınların ücretli işgücüne katılması, cinsiyet eşitliği kavramlarının yaygınlaşmasıyla birlikte babaların çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmesi, onlarla daha yakın ilişkiler kurması “ilgili babalık” kavramını ortaya çıkarmıştır (Coltrane, 2010; Levtoy, van der Gaag, Greene, Kaufman ve Barker, 2015’ten aktaran Bozok, 2018b, s. 32 – 33).

Görüldüğü gibi toplumlarda yaşanan sosyal ve kültürel değişimler aile içi roller üzerinde etkilidir ve dolayısıyla babalık rolünün değişimini de etkilemektedir. Ahlak öğretmeni rolünde olan babalar, daha sonra ekme parası kazanan, evi geçindiren, disiplin sağlayan, cinsiyet rol model olan ve çocuğun bakımına katılan yeni babalar olarak tarihsel süreçte farklı roller üstlenmişlerdir.

3.1. Ahlakî Yönlendirici Baba

18. yüzyıl ve 19. yüzyıl başlarına kadar babaların en temel görevi çocuklarına ahlaklı olmayı öğretmek ve onların hatalarını düzeltmektir. Babalar çocuklarını dinin öğretilerine göre yetiştirmekte, çocuklar evlenene kadar her konuda onlara rehberlik etmekte ve oğullarına meslek seçmede yardımcı olmaktadır. Bu dönemde iyi babalık, ahlaklı olmak ve kutsal kitap doğrultusunda iyi bir şekilde çocuklarını eğitip yönlendirebilmek olarak algılanmaktaydı. Başka bir ifadeyle çocukları dini kurallara uygun olarak eğitmek, dinin öğretilerini yeni nesillere öğretmek babaların en temel görevi olarak kabul edilmekteydi. Baba okuryazarsa çocuklarına da okuma yazma öğretmek zorundaydı. Kadınlar erkeklere göre mantıksız davranan, duygusal bireyler olarak görülürken örneğin Batı’da çocuklar da doğuştan günahkâr kabul edilmekteydi. Bu nedenle çocuğun ve kadının eğitimi, kontrolü ve denetimi erkeğe bırakılmaktaydı (Güngörmüş Özkardeş, 2010, s. 21).

Bir örnek vermek gerekirse; Coltrane ve Galt (2000) 18. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri ekonomisinin tarıma dayalı olduğunu dolayısıyla ev ve iş yeri ayrımının olmadığını belirtmektedir. Bu dönemde baba, evi geçindirmek için uzaklaşmak zorunda olmadığından mutlak bir şekilde çocuğun hayatındadır (akt. Akkoç, 2020, s. 68). Babalar otoriter bir öğretmen rolü üstlenmenin yanında, ev

içinde disiplini, kontrolü sağlayan ve çocuklarla ilgili iş, evlilik, eğitim gibi konularda kararları veren kişidir. Ayrıca çocuklarını ahlaki ve dini konularda yönlendirmektedirler (Boratav, Fişek ve Ziya, 2018, s. 12).

Baba-çocuk ilişkisinin duygusal boyutu incelendiğinde, genel olarak babalar ve çocukları arasında duygusal bir mesafe bulunmakta ve babaların çocukları ile ilgilenirken duygularını gizlemesi gerektiğine inanılmaktadır. Mesela Rotundo (1985), erkeklerin kadınlardan daha iyi duygularını ve şehvetlerini bastırıp saklayabildiklerine inandığını belirtmiştir. Dolayısıyla babalar çocuklarına ilgi, alaka veya öfkelerini göstermek yerine, onaylama ya da ret ifadeleriyle çocuklarıyla iletişim kurmuşlardır (Topal, 2019, s. 26).

3.2. Evi Geçindiren Baba

Sanayi Devrimi'nden sonra uzun saatler boyunca evin dışında ve uzağında çalışmak zorunda kalan babaların, çocuklarına karşı olan sorumlulukları da değişmiştir. Sanayi Devrimi ortalarına doğru babaların ahlak öğretmenliği rolünün yerine evin ekmeğini kazanma, ailesini geçindirme rolleri gelmiştir. Çocukları ilgilendiren konularda artık anne de baba gibi söz sahibi olmaya başlamıştır. Tüm bunların yanında kadınların saflığı vurgulanmaya başlanmış ve kadınların saflığının çocuk yetiştirmek için daha uygun olduğu fikri benimsenmiştir (Zeybekoğlu, 2013b, s. 308).

Çocuk sahibi olmanın ev içindeki cinsiyetler arasındaki rol ayrımına etkisini inceleyen Dribe ve Stanfors (2009), kadınların çocuk sahibi olduktan sonra ev içindeki sorumluluklarının oldukça fazla arttığını, buna karşın erkeklerin ev içi sorumluluklarının azaldığını ve işlerine daha fazla zaman ayırdıklarını tespit etmişlerdir. Yani çocuk sahibi olan kadınlar geleneksel annelik rolüne yaklaşırken, babalar evi geçindiren ve para kazanan erkek rolüne yaklaşmaktadır. Seidler (2003), erkek kimliğinin konumu gereği kazanılması gereken kaybedilme ihtimali olan yani kırılabilir bir yapısının bulunduğunu dile getirmektedir. Bu erkeklik kimliğini kazanmanın ve korumanın en önemli yollarından biri babalık ve kocalık rolünü yerine getirmesidir. Babaların üç temel görevi ise, evin geçimini sağlamak, evi korumak ve ev içindeki kontrolü sağlayabilmektir (akt. Boratav, Fişek ve Ziya, 2018: 14).

3.3. Cinsiyet Rol Model Olan Baba

1940 ve 1965 yılları arasında olan savaşlar sonucunda babalık kavramı yeniden tanımlanmıştır. Erkeklerin pek çoğunun savaşa gitmesi ve sonrasında dönmemesi çalışan kadınların sayısında artışa neden olmuştur ve kadınlar erkeklerden bağımsız yaşamaya başlamıştır. Bu dönemde babaların varlığından ziyade yokluğunda veya evde aile içi kararlarda söz sahibi olmamaları

durumunda çocukların bu durumdan nasıl etkilenebileceğinin üzerinde durulmuştur. 1920'lerde annesiyle yakın ilişkisi olan erkek çocuklarının efemineleşeceği yönündeki endişeler, uzmanlar tarafından bu durumdaki erkek çocuklarda anne saplantısı, bağımlılık, çocuğun olgunlaşmasının engelleneceği şeklinde ifade edilmektedir. Babaların erkek çocuklarıyla daha fazla zaman geçirerek, onlara erkeklik değerlerini öğretmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu dönemde evde fazla zaman geçiren ve ailesiyle ilgilenen erkekler hoş karşılanmamakta, buna karşın devlet babaların erkek çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmesini gerekli görmektedir (Çabuklu, 2007, s. 104). Bu nedenle babaların ahlak öğretmeni ve evin geçimi sağlayan kişi olma rollerinin yanında özellikle oğullarının cinsel kimliğini kazandırma rolünün önemi vurgulanmaya başlanmıştır.

3.4. Yeni Besleyici Olan Baba

“Yeni babalık” kavramı 1970’li yıllardan sonra yaşanan toplumsal değişimlere paralel olarak ortaya çıkmıştır. Ulus devlet kavramı ile beraber çocukların eğitiminin okul gibi kurumlar aracılığıyla devletin kontrolüne geçmesi, kadınların ücretli işgücüne daha fazla katılması, toplum ve aile yapısındaki değişimler babalık rolünün de değişmesine neden olmuştur. Özellikle kadınların ücretli işgücüne katılmalarıyla birlikte çalışma saatlerinin artması, ev dışında da sorumluluklarının artması, erkeğin ev içi işlerle birlikte çocukların bakımı ve büyütülmesi sürecinde daha aktif rol oynaması sonucunu doğurmuştur. Anne ve babanın, çocuğun yetiştirilmesi, eğitimi ve çocukla ilişkili diğer konularda eşit sorumluluğa sahip olması gerektiği fikri benimsenmeye başlanmıştır. Yeni baba modelinin, ekmek parası kazanarak evin geçimini sağlamanın yanında çocuğun bakımı, ihtiyaçlarının giderilmesi, eğitimi gibi pek çok sorumluluğu da üzerine aldığı görülmektedir (Mercan ve Tezel Şahin, 2017, s. 4). Kadınların çalışma yaşamında yer alarak ekonomik özgürlüğünü kazanması, yalnız başına çocuklarını büyüten annelerin sayısını artırmış, babanın ailenin tek reisi olma konumunu sarsmıştır. Tüm bunların yanında sürece bakıldığında babaların çocuklarıyla ilişkileri onlarla oyun oynayan, eğlenen, arkadaşça zaman geçiren olmanın ötesine geçememiş ve bebeğin yedirilmesi, uyutulması gibi temel bakım işleri anneye ait olarak kalmıştır. “Yeni baba” modeli babanın aile içindeki otoritesini sarsmamakta, “çocuklarıyla arkadaş olan baba” rolüyle annenin çocuklar üzerindeki etkinliğinin dengelendiği görülmektedir (Çabuklu, 2007, s. 104-107).

4. Türkiye’de Babalık Çalışmaları

Beşpınar (2015), Türkiye’de babalık üzerine yapılan çalışmaların uluslararası çalışmalardan iki noktada ayrıldığını belirtmektedir. Türkiye’de babalık üzerine çalışmalarda genellikle psikolojik yaklaşım benimsenmekte ve anne baba deneyimleri yerine çocuğun aile açısından değişen değerine odaklanılmaktadır (akt. Barutçu ve Hıdır, 2016, s. 29). Türkiye’de aile-çocuk ilişkisi konusunda çok fazla araştırma olmasına karşın bunlardan çok azı baba çocuk ilişkisi ve babalık üzerine yapılmıştır. Bu nedenle değişimlerin ne yönde ve hangi boyutta olduğu konusunda yeterli kaynak bulunmamaktadır (Güngörmüş Özkardeş, 2010, s. 24). Başka bir ifadeyle, Türkiye’de babalık rolünün tarihsel süreç içerisinde değişimine bakıldığında yapılan araştırmaların sayıca az olması nedeniyle ne tür değişim ve dönüşüm geçirdiğini söylemek zordur.

Onur (2020), Türkiye’de babalık ve babalığın tarihsel değişimi üzerine çok az araştırma bulunmasına rağmen babalar ile ilgili birçok anı kitabının bulunduğunu söylemektedir. “Çocukluğun ve Çocuk Yetiştirmenin Tarihi” adlı çalışmasında babanın çocuğuna karşı tutumunu ve baba çocuk ilişkisini anı kitaplarındaki örnekler aracılığıyla ele almıştır. Bu çalışmada babalık çalışmalarının seyri bazı örnek çalışmaların bulguları aracılığıyla beş başlık altında incelenmiştir.

4.1. Çocukluk ve Baba Katılımı

Kağıtçıbaşı’nın (1981), “Türkiye’de Çocuğun Değeri” adlı, 47 ilde kent, kasaba ve köylerde yapılan mülakatlar sonucunda oluşturulmuş kapsamlı araştırmasının temel varsayımı, çocuğa atfedilen değer, çocuk sahibi olmayı etkilediğidir. Çocuğa verilen değer, bir yandan çocuğun aile ve toplumdaki yerini belirleyen bir anlayış sağlamakta diğer yandan çocuğun değeri ve doğurganlık ilişkisinin kuramsal önemini açığa çıkarmaktadır. Doğurganlık tutum ve davranışı yalnızca ekonomik, sosyal ve demografik etkenlerle değil bunların yanında sosyal psikolojik etkenlerin varlığıyla açıklanabilir. Araştırmanın temel amacı, çocuğun algılanan değerinin doğurganlıkla ilişkisini anlamak ve bunun yanında aile ve toplum içinde çocuğun yerini ve rolünü belirlemektir. Araştırmanın bulgularına göre, gelişme ile çocuğun ekonomik değeri azalırken psikolojik değeri artmıştır, yani çocuğun değeri nitelik değiştirmiştir. Ekonomik değer çok çocukluluk ile bağdaşmakta, psikolojik değer ise doğurganlığı azaltmaktadır.

Çocuğun psikolojik değerinin artması annelik ve babalık rollerinin yeniden tanımlanmasına neden olmuştur. Baba, artık aile reisi olarak yalnızca evin geçimini sağlayan kişi değil çocuğuyla daha fazla vakit geçiren, onun eğitiminde ve gelişiminde önemli rolü bulunan kişidir. Babanın hane içindeki yeri

ve önemi değiştikçe ilgili babalık ve baba katılımının çocuk açısından önemi üzerine yapılan araştırmalar da artmıştır.

Çocuğun gelişiminde, ruhsal açıdan doyuma ulaşmasında, akademik başarısında ve psikolojik açıdan sağlıklı olmasında babanın ne kadar önemli olduğu gün geçtikçe daha çok vurgulanmaktadır. Saygılı ve Çankırlı (2017, s. 51)'ya göre, baba ve çocuğun birlikte geçirdikleri zamanın artması, çocuklar üzerinde, duyguları tanıma, kendinin ve diğer insanların duygularını anlayabilme, akran ilişkilerinde yaşanan sorunların azalması, kolay arkadaşlık kurma, sosyal becerileri daha hızlı öğrenme gibi olumlu etkileri olmaktadır.

Baba katılımı, babanın eğitim seviyesi, mesleği, babalığa ilişkin algısı, kendi babasıyla olan ilişkisi, cinsiyet rolüne ilişkin tutumu gibi pek çok faktörden etkilenebilir. Türkiye'de baba katılımı üzerine yapılan araştırmaların, çoğunlukla okul öncesi dönemde çocuğu olan babaları ve onların çocuk bakımına katılımını etkileyen etkenleri incelediği görülmektedir. Tezel şahin ve Özbey'in (2009) okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların çocuklarının gelişimindeki önemini ve okul etkinliklerine katılımının artırılabilmesi için yapılması gerekenleri tartiştikları çalışmalarında, baba katılımının artmasının çocuğun gelecek yıllarda akademik olarak daha başarılı ve psikolojik olarak da daha mutlu birey olabilmesindeki önemine değinilmiştir. Bunun yanında değişen sosyal koşulların, toplumdaki ataerkil aile yapısını da değiştirdiği ve babaların artık ev işleri, çocuk bakımı ve eğitimi gibi konularda daha fazla sorumluluk üstlendiği belirtilmektedir.

Ünal ve Kök (2015), 0-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin babalık rolüne ilişkin görüşleri üzerine yaptıkları çalışmalarında Antalya il merkezinde yaşayan, 0-6 yaş aralığında çocuğu olan 16 gönüllü ebeveyn (8 anne, 8 baba) ile bireysel görüşmeler yapmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, babaların geleneksel babalık rolünden koparak gittikçe anne ile beraber çocuğun gelişimine, bakımına ve eğitimine katılan baba rolünü benimsedikleri görülmüştür. Anneler ise babalık kavramını geleneksel babalık rolleri üzerinden yapmaktadır. Anneler babalardan geleneksel babalık sorumluluklarını yerine getirmesini beklerken babaların yeni babalık rollerini yerine getirmeye daha istekli olduğu araştırmanın bulguları arasındadır.

Seçer, Çeliköz ve Yasa'nın (2007), çocukları okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 285 baba ile yapmış olduğu araştırmada, babaların eğitim seviyesinin, yaşının, ilk kez baba olma yaşının, çocuk sayısının okul öncesi dönemdeki çocukların bakımına katılımını ve babalığa yönelik tutum ve memnuniyetini etkilediği bulunmuştur. Bu araştırmaya göre, ileri yaştaki babaların babalık görevine yaşı küçük babalara göre çok fazla ilgili duymadıkları söylenebilir. Bunun yanında ilk baba olma yaşı ilerledikçe babaların babalık

rolünü gerçekleştirme ile ilgili daha fazla olumlu algıya sahip oldukları ileri sürülebilir. Ayrıca babaların çocuk sayısına göre babalığa yönelik ilgi puanlarının farklılaştığı ve çocuk sayısı arttıkça babalığa yönelik ilgisinin azaldığı gözlenmektedir. Araştırmanın başka bir sonucu da eğitim düzeyi değişkenine göre babaların babalığa yönelik tutumları arasında anlamlı farklılaşmanın bulunmasıdır. Üniversite mezunu babalar diğer babalara göre kendilerini babalıkla ilgili daha yeterli gördükleri ileri sürülebilir. Bunun yanında üniversite mezunu babaların ilköğretim mezunu babalara göre babalığa daha ilgili oldukları ve genel tutumlarının da daha olumlu olduğu gözlenmektedir. Bunun dışında Aksoy ve Tatlı (2019), ilişkiel tarama modeli kullanarak yaptıkları araştırmada, Çankırı ilinde yaşayan okul öncesi dönemde çocuk sahibi olan 321 baba ile yaptıkları araştırma sonucuna göre babanın yaşı, öğrenim düzeyi, mesleği, aile yapısı, baba olmayı isteme durumu ile çocuğunun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve çocuğuyla geçirdiği aktif sürenin babalık rolü algısı ve baba-çocuk ilişkisinde etkili olduğu görülmüştür. Araştırma bulguları doğrultusunda; babaların yaş ortalaması arttıkça çocuklarıyla daha olumlu ilişkiler geliştirdikleri, genç babaların ise yaş ortalaması daha büyük babalara göre çocuklarıyla olan ilişkilerinde çatışmanın daha fazla olduğu belirlenmiştir. Öğrenim düzeyi değişkeni açısından babaların öğrenim düzeyleri yükseldikçe babalık rolü algılarının yükseldiği belirlenmiştir. Öğrenim düzeyi yükseldikçe babaların çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda daha bilinçli olması, çocuklarıyla nasıl bir ilişki kurmaları gerektiği konusunda daha dikkatli davranmaları onların çocuklarıyla daha az çatışma yaşamalarına ortam hazırladığı düşünülebilir. Böylece ilişkileri de daha olumlu olmaktadır. Araştırma bulgularında cinsiyet değişkeni açısından babaların hem babalık rolü algısında hem de çocuklarıyla ilişkilerinde anlamlı sonuçlara rastlanmamıştır. Çocuğun doğum sırası baba çocuk ilişkisini etkileyen bir değişken olarak ortaya çıkmıştır. Babaların ikinci çocuklarıyla diğerlerine göre daha olumlu ilişki içinde oldukları ve ilk çocuklarıyla olan ilişkilerinde daha fazla çatışma yaşadıkları belirlenmiştir. Araştırmada çocuklarıyla geçirdikleri zaman açısından babaların babalık rolü puan ortalamaları anlamlı bir farklılık oluşturmasa da geçirilen zaman arttıkça babaların babalık rolü algısının da arttığı belirlenmiştir. Babanın çocuğuyla geçirdiği aktif zaman arttıkça ilişkisi olumlu olacak buna paralel olarak babalıktan aldığı doyum, memnuniyet ve babalık rolü algısı da artacaktır. Çocukla geçirilecek zamanın belirlenmesinde en önemli etkenlerden biri babanın iş yerinde geçirdiği zamandır. Bu nedenle babanın mesleği ve boş zamanı çocuğuyla iletişimini de doğrudan etkilemektedir.

Türkoğlu ve Gültekin Akduman'ın (2015), Ankara ilinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 533 çocuk ve onların babasıyla yaptıkları araştırmada ise, çocuğun yaşının büyük olmasının babanın çocuğun bakımına

ve sorumluluğuna katılımını önemli yönde etkilediği, çocuğun cinsiyetinin babalık rolü algısını çok fazla etkilemediği, eşlerinin yaşının artmasının baba sorumluluğunu etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmaya göre babaların babalık rolü algısı çocukların sosyal becerilerini desteklemektedir.

Kuzucu'nun (2011), "Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Gelişimine Etkisi" makalesinde babaların çocuk bakımına daha fazla katılım göstermesinin çocukların gelişimine olan etkisi ve önemi incelenirken, babalık rollerinde meydana gelen farklılıklar, geleneksel ve geleneksel olmayan babalık rolleri tartışılmıştır. Araştırmada baba katılımını etkileyen en önemli faktör, babanın cinsiyet rolüne yönelik tutumu olduğu görülmüştür. Bunun yanında babanın eğitim seviyesi, yaşı, psikolojik özellikleri, annenin cinsiyet rolüne ilişkin tutumları, çocuğun yaşı, babanın kendi babasıyla olan ilişkisi ve babasının ebeveynliğine yönelik tutumu çocuk bakımına katılımını etkilemektedir. Baba katılımı geçmişe göre artmış olsa da özellikle küçük yaş çocuklarda annenin sorumluluğunun fazla olduğu görülmektedir.

Türkiye'de babalık üzerine yapılan güncel ve kapsamlı çalışmalardan biri AÇEV'in (2017), babalığın uygulanma biçimlerini, kaynaklarını, hangi yollarla edinildiğini ve yeni kuşaklara nasıl aktarıldığını anlamak, erkekliklerle ilişkisini çözümlemek amacıyla gerçekleştirilen "Türkiye'de Babalığı Anlamak Serisi" başlıklı çalışmasıdır. Serinin yayınları sırasıyla; "Türkiye'de Babalık ve İlgili Babalığın Belirleyicileri", "Ebeveynlik, Erkeklik ve Çalışma Hayatı Arasında Türkiye'de Babalık" ve "Türkiye'de Erkeklik ve Babalık Halleri" raporlarından oluşmaktadır. "Türkiye'de Babalık ve İlgili Babalığın Belirleyicileri" raporunda, Türkiye'nin sosyal ve kültürel koşullarına bağlı olarak ortaya çıkan farklı babalıkların belirlenmesi ve bunları etkileyen etkenlerin tespit edilmesi, babalığa yüklenen anlamların, farklı babalık ve erkekliklerin nasıl inşa edildiğinin saptanması ve Türkiye'de "ilgili babalık" davranışlarının artabilmesi için ihtiyaç duyulan düzenleme ve uygulamalar konusunda bir tartışma zemini oluşturmak amaçlanmıştır. Çalışmada 'İlgili babalık', "babanın çocuğun bakım ve gelişiminde sorumluluk üstlendiği, çocuğun gelişimi için ortam ve fırsat sağladığı, çocukla karşılıklı ve yakın ilişki kurduğu, çocukla vakit geçirdiği, çocuğu dinlediği, çocukla ilişkisinde ve çocuğun desteklenmesinde etkin yöntemler kullandığı babalık modeli" olarak tanımlanmıştır. İlgili babalık, cinsiyetçi rollerin tersine erkeklerin demokratik katılımcı yaklaşımla çocuğun gelişiminde anne kadar sorumluluk almalarını ifade etmektedir. Araştırmanın Türkiye örneklemini temsil eden grubunu 0-10 yaş arası çocuğu olan çeşitli yaşlardan ve sosyoekonomik düzeylerden babalar oluşturmaktadır. Çalışmanın nitel kısmı için 40 baba ile yapılan derinlemesine görüşmeler aracılığıyla babaların kendi anne ve babasıyla ilişkileri, kadın-erkek eşitliği hakkındaki görüşleri, kendi babalıkları ile ilgili

değerlendirmeleri gibi konularda bilgilere ulaşılmıştır. Nicel kısmı için ise 3235 babaya anket uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, 0-10 yaş arası çocuğu olan babaların büyük çoğunluğu çocukların bakımından sorumlu birincil kişi olarak anneyi görmektedir. Bunun yanında çocuklarıyla ilgili kararları anneye bırakmaktadırlar. Babalık davranışını etkileyen aile bağlamındaki etkenlere bakıldığında annenin eğitim durumunun ilgili babalık davranışını etkilediği görülmektedir. Bunun yanında düşük sosyoekonomik düzeydeki babalar için evlilikten ve eşten duyulan memnuniyet çocuklarına gösterdiği samimiyeti ve sıcaklığı etkilemektedir. Aile ile ilgili faktörler arasında eş ve aile desteğinin olması, ilgili babalığı olumlu yönde etkileyen başlıca değişkenlerdir. Babaların ev dışında geçirdiği zamanın azalması, yakın çevresinden destek alması ilgili babalığın gelişmesini sağlamaktadır. Babaların aile reisi olma algısının ve geleneksel erkeklik algısının fazla olması, onları çocukların fiziksel bakım sorumluluğundan uzaklaştırmakta ve ilgili babalık davranışlarını azaltmaktadır. Babaların toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü tutumu özellikle 0-3 yaş arası çocukları olan babaların çocuklarının fiziksel bakımına katılımlarını ve ilgili babalık davranışlarını belirleyen en önemli etkidir. Çalışmanın sonucuna göre, babanın sosyoekonomik durumu, toplumsal cinsiyete yönelik tutumu, cinsiyetlendirilmiş ev içi işbölümü, çalışma saatleri ve işinin stresli olması, ilgili babalık davranışlarını doğrudan etkilemektedir.

Serinin ikinci çalışması, “Ebeveynlik, Erkeklik ve Çalışma Hayatı Arasında Türkiye’de Babalık” (Bozok, 2018c) adlı rapordur. Bu rapor önceki çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak babalık ve erkeklik kavramının değişim sürecini incelemektedir. Araştırmanın bulgularına göre, Türkiye’de babalık yetişkinliğe geçiş olarak algılanmaktadır. Baba olmak, evin geçimini sağlamak demektir. Paranın kontrolünü elinde tutan erkekler harcamalarda da söz sahibi olmaktadır. Evin geçimini sağlamak için uzun saatler çalışmak zorunda kalan babalar çocuk bakımına katılmamaktadır. Bunun yanında toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle ev işleri ve çocuk bakımını anneye bıraktıkları da görülmektedir. Çalışmaya katılan babaların yalnızca beşte biri erkek çocukların ev işlerinde sorumluluk alması gerektiğini ifade etmiştir. Bu durum babaların özellikle ev içi rollerde cinsiyetçi tutum sergilediklerini göstermektedir.

Serinin üçüncü çalışması, “Erkeklik ve Babalık Halleri” rapordur (Tol ve Taşkan, 2018). Babalığın, anneler ve babalar tarafından nasıl anlamlandırıldığı, geleneksel ve yeniden inşa edilen babalığın özellikleri ve babalık pratikleri arasındaki ilişkiler üzerine yoğunlaşan çalışmada ilk olarak çeşitli internet siteleri ve sosyal medyada erkeklik ve babalık söylemleri incelenmiş ve bu söylemler hiyerarşik bir sıralamayla beş kümede toplanmıştır. Piramidin en altında yer alan “geleneksel babalık” çocuklara mesafeli, değişime kapalı ve otoriter babayı ifade

ederken en üst basamakta yer alan “çizgi dışı babalık”, serinin ilk raporunda yer alan “ilgili babalık” kavramının yerini aldığı görülmekte olup ev içi işlerde ve çocuk bakımında eşit sorumluluk alan ve yakın ilişkiler kuran baba modelini ifade etmektedir. Raporun saha araştırmasında Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde 5 kuşak gruba dağılmış toplam 220 baba ve 50 kadın ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, babaların büyük kısmı “geleneksel baba” özelliklerini taşımaktadır ve “çizgi dışı babalık” toplumda nerdeyse yok denecek kadar azdır.

4.2. Eş Seçimi, Aile İçi İlişkiler ve Babalık

Aile içinde kadın erkek ilişkilerini inceleyen çalışmalara odaklanıldığında çoğunlukla bu çalışmaların toplumsallaşma süreciyle edinilen ancak doğal kabul edilen cinsiyet rolleri temelli olduğu görülmektedir. Son yıllarda daha fazla kadının iş hayatına katılması ve kadın hareketlerinin etkisi ile özellikle Batı’da evlilikte kadın erkek eşitliği ve cinsiyetler arası aile içi rol paylaşımı gibi konuların daha fazla çalışıldığı söylenebilir. Bu çalışmalar evliliklerde ve eşler arası ilişkilerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Boratav, Fişek ve Ziya, 2018, s. 42).

İmamoğlu’na (1993) göre, modern kent ailesi, evlilik kararlarında büyüklerin söz sahibi olduğu, cinsiyet rollerinin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına göre belirlendiği aile modelinden, aile içinde daha eşit rollerin bulunduğu, evlilik kararını bireylerin kendisinin verdiği, erkek egemenliği yerine daha eşitlikçi paylaşımların yapıldığı bir aile modeline doğru dönüşmektedir. Geleneksel erkek rolünün ise daha yavaş bir değişim gerçekleştirdiği görülmektedir (akt. Boratav, Fişek, Ziya, 2018, s. 45). Diğer bir ifadeyle, yapılan araştırmalar, sosyal ve ekonomik koşulların değişmesine rağmen evliliklerdeki cinsiyetler arası rol dağılımlarının ve eşitsizliğinin daha yavaş değiştiğini göstermektedir.

Türkiye’de önemli antropoloji araştırmalarından biri olan Delaney’in (2018), 1980 yılında gerçekleştirdiği Türkiye’de bir köyde iki yıllık gözlemlerine dayanan saha araştırması “Tohum ve Toprak”, ulaştığı sonuçlar açısından dikkate değerdir. Bu araştırmaya göre, erkekler için evlenmek bir görevdir ancak evlenilecek kişiyi bulmak anne ve babanın işidir. Evlilik için duygusal olarak hazırlık veya uygun bir eş bulmak gerekli değildir, uyumun evlilik sonrasında gerçekleşmesi beklenir. Gençlerin birbirini tanımaları mümkün olmadığından romantik aşkın olduğu bireysel tercihler önemli değildir. Genç bireyler için evlilik toplumsal açıdan yetişkinliğe geçiş anlamına gelmektedir. Baba otoritesi hem evlilik öncesinde hem de sonrasında devam etmekle birlikte, evlendikten sonra erkekler hane yönetiminde az da olsa söz sahibi olabilmektedirler. Hane içinde

idare anne ve bekar kızlardadır ve ev işleri konusunda kızlar oldukça başarılıdır. Bir diğer bulgu ise evliliğin anlamının kadın ve erkek için aynı olmamasıdır. Erkek için evlilik bir hane oluşturarak köyde toplumsal bir varlık olarak tanınmasının ve söz sahibi olmasının gerekliliğidir. Kadın için evlilik, erkeğin soyunu devam ettirmek üzere çocuk sahibi olabilmesinin tek yoludur (Delaney, 2018, s. 135-142). Beauvoir'ın (2010, s. 15) da söylediği gibi evlilikte genç kız tam bir edilgenlik içindedir, yani anne ve babası tarafından birine verilerek evlendirilir; erkek ise kendine bir kadın almaktadır. Kadın için evlilik varoluşunu doğrulamak erkek içinse varlığını geliştirmek demektir. Ekonomik olarak ailenin reisi erkektir ve bu nedenle kadın evlendikten sonra erkeğin ailesine dahil olur, onun soyadını alır, erkeğin işinin olduğu yerde yaşar; dolayısıyla aileyi temsil eden erkektir.

Sosyo-kültürel ve ekonomik değişimler sonucunda evlilik biçimlerinde de farklılıklar görülmektedir. Günümüzde kadın ya da erkekler evlenecekleri eşleri kendileri seçmekte ancak aile büyüklerinin rızasını alma devam etmektedir. Artık gelin-kaynana uyumu yerine eşlerin uyumu söz konusudur. Ev içi rollere bakıldığında cinsiyetçi rol dağılımının devam ettiği görülmektedir. Çocuk bakımı başta olmak üzere ev içi işlerin sorumluluğu kadındadır. Kadınların ücretli bir işte çalışması kocanın iznine bağlı olma görüşü devam etmektedir. Yaşanan toplumsal dönüşümlere rağmen, geleneksel erkeklik rolleri ve beklentileri hala devam etmektedir. Boratav, Fişek ve Ziya (2018) "Erkekliğin Türkiye Halleri" adlı çalışmalarında, Türkiye'de evliliğin sorgulanmadan yapıldığını, olgunlaşma, sıcak bir yuva ve çocuğa sahip olmak, sosyal statü elde etmek, dışarıdaki özgürlüğün yanında evliliğin faydalarından yararlanmak anlamına geldiğini belirtmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe evlenmeden önce tanıma gerekliliği savunulmaktadır. Araştırma bulgularına göre katılımcı erkekler ev içi cinsiyete dayalı iş bölümü konusunda eşlerinden öncelikli olarak ev içinde sorumluluk taşımasını, becerikli olmasını, ailesine sevgi ve bağlılık duymalarını beklemektedir. Ev içinde keskin bir şekilde cinsiyete dayalı iş bölümü yaygındır. Katılımcıların çoğu eşlerinin çalışmasına sıcak bakmadıklarını söylemektedir. Diğerleri de maddi zorluk çekme, güvenilir bir çalışma ortamından emin olma, çocukların büyümüş olması gibi durumlarda eşlerinin çalışmasına izin vereceğini belirtmektedir. Eğitimli katılımcılarda eşlerinin mesleği varsa çalışmalarının daha iyi olabileceği görüşü yaygındır.

Kadın ve erkeğin evliliklerinden ve birbirlerinden duydukları memnuniyet annelik ve babalık davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Modern kent ailesinde eş seçiminin bireylerin kendisinin yapması ve evlenmeden önce eşi tanıma isteği ilişkideki mutluluğu artırmaktadır. Bunun yanında anne olan kadının çocuk bakımında eşine olan desteği, babalık algısı, evlilikten ve eşinden beklentileri babanın tutumunu etkilemektedir.

4.3. Annelerin Babalık Algısı

Geleneksel ataerkil erkeklik ve babalık rollerinin yeniden üretilmesinde kadınların etkisi oldukça fazladır. Anne olan kadının baba olarak eşinden beklentileri, ideal baba algısı, kendi babasıyla olan ilişkisi, ev içi işler ve çocuk bakımında cinsiyetçi tutumu gibi pek çok unsurdan etkilenmektedir. Kadının baba olan eşinden beklentileri erkeğin davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Örneğin, anne bebeğin fiziksel bakımının kendi sorumluluğunda olduğunu düşünürse eşinden bebeğin bakımına katılmasını beklemeyecektir.

Kocatepe ve Bilgi'nin (2018) "Toplumsal bir İnşa Olarak Babalık: Annelerin Yaşam Öykülerinde Baba İmgesi" başlıklı makalesi, Batı Karadeniz bölgesinde yaşayan on beş annenin günlük yaşam deneyimleri anlatılarından oluşan, bu annelerin babalığı tanımlama biçimleri ve kendilerini nasıl konumlandıklarını inceleyen çalışmadır. Bu annelerin çoğu babayı güven veren ve koruyan kişi olarak tanımlarken, cinsiyetçi rollerin aile içinde devam ettiği görülmektedir. Babanın kamusal alanla ilişkilendirildiği ev içi işlerin kendi sorumluluklarında olduğunu belirtmişlerdir. Babalar çocuklarıyla keyifli vakit geçiren, parka giden, oyunlar oynayan kişi rolündeyken anneler kendilerini evin tüm işlerinden ve çocukların bakımından sorumlu kişi olarak belirtmişlerdir. Yeni babayı ev işlerine yardımcı olan, çocuklarıyla sıcak ve yakın ilişki kurabilen, oyunlar oynayan kişi olarak betimlerken kendi eşlerini bunları yaptığı için yüceltmekte ve böylece eşitsiz cinsiyet rejiminin devam etmesine neden olmaktadır.

Bir diğer çalışmada Özyürek, Teke, Özgan ve Kışlı (2020), 0-10 yaş arası çocuğu olan 131 annenin katıldığı anket çalışmasında annelerin gözünden babaların çocuklarının gereksinimlerini karşılamalarıyla ilgili rollerini incelemeyi amaçlamışlardır. Babaların çocuk bakımında, eğitim ihtiyaçlarında ve etkili zaman geçirme etkinliklerinde çocuklarının yaşının önemli bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle bebeklik döneminde çocukların ihtiyaçlarının karşılanmasında annenin daha fazla sorumluluk üstlendiği görülmektedir.

Altaş (2019), 15 anne ile yaptığı derinlemesine görüşmelerde, annelerin anlatılarından babaların çocuk bakımı ve sorumluluğunu üstlenmesinde kendi babasının etkisi, annesinin yetiştirme esnasındaki öğretileri, babanın yetiştiği ortamdaki değerler, normlar, babanın kişiliği gibi faktörlerin etkili olduğu sonucuna varmıştır. Araştırma bulgularına göre, eşlerine destek olan kocalar, iyi baba oldukları için eşleri tarafından daha da çok sevilmiş, bunu başaramayan kocaların ise evliliklerinde çatışmalar olmuştur. Katılımcılar eşlerinden çoğunlukla babalık rolü açısından beklenti içinde olurken, kocalık rolü beklentileri anne-baba olduktan sonra daha az önemli olmuştur. Bunun yanında katılımcılar

babalık desteğini ve rolünü çoğunlukla çocuğun sosyal ve psikolojik gereksinimleri ile tanımlamaktadır. Yani babanın çocukla oyun oynaması, iyi vakit geçirmesi, kendisinin yetişemediği zamanlarda da fiziksel bakımına yardımcı olmasını beklemektedirler.

4.4. Kuşaklararası Babalık

Erkeklerin kendi babalarıyla olan yaşantılarının ve ilişkilerinin, zihinlerinde oluşan babalık rollerinin kendi babalıklarına olan etkilerini araştıran çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bilinçli veya bilinçdışı olarak gerçekleşen bu etkilenme, bireyin babalık motivasyonu ve davranışlarını oluşturduğu söylenmektedir (Boratav, Fişek ve Ziya, 2018, s. 19).

Karadayı (2001), Çukurova Üniversitesinde farklı bölümlerde okuyan 204 öğrencinin babalık rolü algılarını, kendi babalarının davranışlarını algılama biçimlerini ve bu gençlerin geleneksel ve modern tutumlarının farklılıklarını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre gençlerin okuduğu bölüm, sınıf ve cinsiyeti babalık algısı üzerinde önemli ölçüde etkili olmuştur. Kız öğrenciler pek çok boyutta daha çağdaş baba rolü algısına sahiptir. Babanın eğitimi ve mesleği çocuklarının babalık algısı üzerinde etkilidir. Babası ticaretle uğraşan gençlerin daha geleneksel baba algısına, babasının eğitim seviyesi yüksek olan gençlerin daha modern babalık rolü algısına sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca babanın ailede eşitlikçi ve paylaşımcı olması, yakın ve sıcak ilişkiler kurması gencin daha modern baba rolü algısına sahip olmasında ve kız ve erkek çocukların eğitiminin önemini kavramasında önemlidir.

Erkeklerin kendi babalarıyla olan iletişimi kendi babalıklarını olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Kendi babasıyla olan iletişimini aynen çocuklarına yansıtan babalar olduğu gibi kendi babalarında gördükleri eksikleri tamamlama eğiliminde olan yani çocuklarıyla daha ilgili daha katılımcı baba olunması gerekliliğini savunan babalar da bulunmaktadır. Boratav, Fişek ve Ziya (2018)'nin "Erkekliğin Türkiye Halleri" adlı çalışmalarında, katılımcı erkeklerin, babalarıyla olan iletişimsizliğini kendi çocuklarına yansıtmak istemedikleri ve çocuklarıyla kurdukları ilişkilerinde kendi babalarıyla olan ilişkilerinin etkisi olduğu görülmektedir. Neredeyse tüm babalar çocuklarının iyi bir eğitim almasını istemektedir. Kız ve erkek çocuk fark etmeksizin tüm babalar çocuklarına karşı sevgi duyduklarını dile getirmişlerdir. Bulgulara göre katılımcı erkeklerin en çok kendi çocukları konusunda esneyebildikleri ve kendi babalarına göre ilgili baba olmaya daha yatkın oldukları görülmüştür. Babalar artık sadece evin geçimini sağlama rollerinin yeterli olmadığı, çocuklarının gelişiminde ve eğitiminde önemli rol oynadıklarının farkındadırlar, ancak nasıl bir değişim geçirmeleri gerektiği konusunda bilgi sahibi değillerdir.

Barutçu ve Hıdır (2016) çalışmalarında, Türkiye’de (pro)feminist babaların, erkekliklerini ve babalık rollerini nasıl inşa ettiklerini incelemek için baba olan 22 erkekle derinlemesine görüşme yapmışlardır. Bu babaların çocuklarıyla kurdukları ilişkide ve babalık algılarının oluşumunda geçmişte kendi babalarıyla olan iletişimlerinin etkisinin büyük olduğu görülmüştür. Çocuk bakımının annenin görevi olduğunu savunan ataerkil geleneksel görüşün sorgulanabilmesi için mevcut yapının değiştirilmesi gerektiği öne sürülmüştür. Araştırmada babaların çocuk bakımına katılmalarının babalığın dönüşümü için yeterli olmayacağı, cinsiyet eşitliğine duyarlı çocuklar yetiştirilmesi, anti-militarizm, şiddet ve savaş karşıtlığı, milliyetçilik karşıtlığı ve çevreye duyarlılık gibi birçok konunun çocuklara benimsetilmesi gerektiği belirtilmiştir. Görüşme yapılan babalar kendilerini cinsiyetçi işbölümüne karşı olarak konumlandırmalarına rağmen bazı ev işlerini ve çocuk bakımını eşlerin üstlendiğini dile getirmişlerdir. Bu durum geleneksel erkeklik rollerinin yavaş değişim geçirdiğini göstermektedir.

Sancar (2016), farklı babalık modellerinin farklı erkeklik modellerine karşılık geldiğini söylemektedir. Farklı erkeklik ve babalık modelleri en başta kır-kent ayrımı, sınıfsal farkların oluşmasına neden olan eğitim ve aile biçimlerine dayalı kültürel sermayeyle ilişkilidir. Türkiye’de egemen babalık modeli geçimi sağlayan aile babası modelidir. Hande Bolak’ın (1990), ailenin geçimini sağlaması beklenen erkeğin, istikrarlı bir işe sahip olmayışının hane halkına ne gibi etkileri olduğunu belirlemek amacıyla, İstanbul hane halkı üzerine yaptığı çalışması da dikkat çekicidir. Aile geçimini üstlenen kadınlar ve kocaları ile yoğun görüşmelerin gerçekleştirildiği bu araştırmaya göre; yaşanan durum toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümüne uygun bir biçim değildir. Geçim sağlama konusunda ikinci plana itilen erkekler, kendi babalarıyla olan ilişkilerini olumsuz olarak aktarmışlardır. Kendi çocuklarıyla ilişkilerine babalarıyla olan çatışmaları taşıdıklarına dair izler olmasına rağmen, bu erkekler kendilerinin daha iyi ebeveyn olduklarını ifade etmişlerdir. Eşlerinin çocukları için yaptıkları bazı alışverişleri gereksiz olarak yorumlamışlardır; bütçe denetimi ve paranın harcama öncelikleri konusunda eşleriyle çatışmalar yaşadıklarını dile getirmişlerdir (akt. Kandiyoti, 2015, s. 214).

Bozok (2018a), Türkiye’de babalığın ataerkil ve kapitalist ilişkiler tarafından biçimlendiğini belirtmektedir. Babalık erkekliğin tam olarak gerçekleştirildiği alandır yani bir erkek baba olduğunda hem evin geçimini sağlamaktadır hem de çocuklarının bakımına ve bazı durumlarda ev işlerine yardımcı olan yetişkin bir birey olmaktadır. Türkiye’de baba evin reisidir ve ona dışarı ile ilgili işler atfedilmiştir. Ailenin geçimini sağlama rolü başta olmak üzere bu rolleri gerçekleştirmediğinde erkeklik krizleri ortaya çıkmaktadır.

Özyeşer Cinel ve Tezel Şahin (2021), 3-6 yaş arası çocuğu bulunan Ankara'da yaşayan 40 baba ile kendilerinin ve babalarının babalık rollerine bakış açısını incelemek amacıyla nitel bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın temel amacı, babaların, baba olduktan sonra hissettikleri, kendisinin ve babasının babalık rolleri arasındaki farklılıkları, var olan bu farklılıkların nedenleri, kendi babalarından çocukları için beklentileridir. Katılımcı babalar kendi babalarını eve para getiren ve sıkıntıları olan kişiler olarak görürken, kendi babalıklarını çocuklarının yaşamında daha etkin olarak görmektedirler. Bunun nedeni kendi babalarının yaşadıkları dönemin günümüzden farklı olması, geniş aile içerisinde kendi ailesiyle birlikte yaşamaları, kadınların çalışma yaşamında olmamasından dolayı geçim sıkıntısının yaşanmasıdır. Günümüz babalarının çocuk gelişiminde ve eğitiminde önemli role sahip olduklarının düşünülmesi, çocuklarıyla daha çok zaman geçirip onlarla oyunlar oynayan ve çocuklarına ilgi ve sevgi gösteren babalar olmaları ise onları kendi babalarından ayırmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre, büyük babaların çocuklarına ve torunlarına yaklaşımlarının farklı olduğudur. Torunlara daha fazla zaman ayırıp, onlarla oyunlar oynadıkları ve daha sevgi dolu davrandıkları ifade edilmektedir. Bu durumun büyük babaların çocuk üzerindeki sorumluluğunun az ve emekli olmaları nedeniyle zamanlarının fazla olmasından, sosyo-kültürel değişimlerden ve büyük babaların kendi çocuklarında yaşamadıkları duyguları torunlarında gidermeye çalışmak istemelerinden kaynaklanıyor olabileceği ifade edilmiştir.

Erkeklerin kendi babalıklarını nasıl algıladıkları, tanımladıkları, ideal babalığa ilişkin görüşleri ve kendi babalıklarının ideal babalıkla uyumlu olup olmadığını ve babalık algısını etkileyen etmenleri inceleyen araştırmalar bulunmaktadır. Güngörmüş Özkardeş ve Arkonaç (1998), İstanbul'da oturan 40'ı ilkokul mezunu ve 40'ı yüksekokul mezunu olan 80 kişi ile yüz yüze görüşme yaparak kendi babalıklarını nasıl algıladıklarını, ideal babanın özelliklerini ve bu özelliklerin kendilerinde olup olmadığını sormuşlardır. Araştırmada eğitim düzeyinin babalık algısını etkilediği sonucuna varılmıştır. Eğitim düzeyi düşük olan babalar kendileri ve ideal baba arasında herhangi bir fark görmemekte yani ideal babanın tanımını yaparken kendi babalıklarından bahsetmektedirler. Yüksekokul mezunu babalar ideal babayı tanımlarken kendilerini tanımlamalarından başka çocuklarına ve ailesine daha çok zaman ayıran, hoşgörülü, destekleyici olma özelliklerini belirtirken, ilkokul mezunu babalar ideal babayı ekonomik durum ile diğer bir deyişle çocukla ilgili sorumluluğu kazandığı para ile anlatmaktadırlar.

Zeybekoğlu (2013b), "Günümüzde Erkeklerin Gözünden Babalık ve Aile" araştırmasının nitel kısmını 2012-2013 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde görev yapan ve çocuk sahibi olan 29

öğretim üyesiyle gerçekleştirilen mülakatlar; nicel kısmını ise aynı üniversitenin erkek öğrencilerine yöneltilen anket formu uygulaması oluşturmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre erkeğin annesinin ve babasının eğitim düzeyi babalığa ilişkin tutumları üzerinde etkili olmaktadır. Bunun yanında ailenin yaşadığı yer ve sosyo-ekonomik durumları babalık algısını ve aile ile ilgili tutum ve düşünceleri etkilediği görülmüştür.

Demiriz ve Baran (2018) çocuk bakımına eşit sorumluluk olarak bakan katılımcı baba tanımlamasını kabul etmeyen beş blogger babanın anlatıları üzerinden yaptıkları çalışmada, bu erkeklerin kendi babalık deneyimlerini incelemişlerdir. Araştırmacılar, blogger babaların babalık deneyimlerinin anlatılarının, iyi baba ve iyi erkek olmak için hegemonik erkeklikler ve ideallerden etkilenecek yeni bir erkek özne yarattığını ve bu deneyimlerin ataerkil ideolojiyi devam ettirdiğini ifade etmişlerdir. Farklı yıllarda yapılan bu üç araştırmanın (Güngörmüş Özkardeş ve Arkonaç, 1998; Zeybekoğlu, 2013b; Demiriz ve Baran, 2018) sonuçlarını toparlayacak olursak; erkeklerin kendi babalıkları ile ilgili babalık algısının eğitim seviyesi, anne ve babasının eğitim seviyesi, erkeğin ailesinin yaşadığı yer ve ekonomik düzeyden etkilendiği söylenebilir.

Evans (1997) İstanbul'da düşük sosyo ekonomik seviyede ve ilkokul mezunu bireylerin kendi babalık rollerine ilişkin tutum ve davranışlarını incelediği çalışmasında, 60 baba ile görüşmüştür. Araştırmanın bulgularına göre, çocuğun fiziksel bakımının annenin yapması gereken bir iş olduğu, çocuğun eğitimi ile ilgili kararları babanın vermesi gerektiği, para kazanma görevinin erkeğe ait olduğu belirtilmiştir. İncelenen iki çalışmadan da anlaşıldığı üzere (Güngörmüş Özkardeş ve Arkonaç, 1998 ve Evans, 1997) gelir seviyesi ve eğitim seviyesi düştükçe babanın en temel görevinin evin geçimini sağlamak için çalışması gerektiği görüşü etkin olmaktadır. İlkokul mezunu olan babalara göre ev işleri ve çocuk bakımı annenin göreviyken, çocukların eğitimi ve ahlaki olarak yetiştirilmesi babanın sorumluluğundadır (akt. Güngörmüş Özkardeş, 2010: 26-27). Sonuç olarak Türkiye'de babalık rollerinin geçmişten günümüze gelişimini, nelerden etkilendiğini, nasıl şekillendiğini anlayabilmek için daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu söylenebilir.

4.5. Çocuğun Cinsiyetine Göre Babalık

Türkiye'de ataerkil aile ve toplum yapısı, geçmişten günümüze pek çok sosyal, kültürel ve ekonomik değişim geçirse de varlığını sürdürmektedir. Geleneksel aile yapısında erkek çocuğa daha fazla değer verildiği görülmekte ve çocuk sahibi olma konusunda cinsiyetçi tutumlar sergilenmektedir. Erkek çocuğa babanın soyunu devam ettirme, babaya aile reisi olma statüsü kazandırma ve gelecekte kendisine bakacak güç olma gibi anlamlar yüklenmektedir.

AÇEV (2017, s. 60)'in "Türkiye'de Babalığı Anlamak" araştırmasında derinlemesine görüşme yapılan katılımcılardan önemli bir kısmının erkek çocuk tercih ettikleri görülmüştür. Burada en önemli etken soyunu devam ettirme düşüncesidir. Soyunu devam ettirmek için erkek çocuk tercihi olan, çocuk bakım ve yetiştirme işlerinde rol üstlenmeyen, çocuklarına karşı daha otoriter ve mesafeli, toplumsal cinsiyete yönelik güçlü kalıp yargılarına sahip bu babaların, daha geleneksel ve daha ataerkil yapıda oldukları söylenebilir. Bunun yanında babalar için erkek çocuk güç ifade etmekte ve ileride aileye sahip çıkacağı düşünülmektedir. Bazı katılımcıların da nedenini bile bilmeden erkek çocuk istedikleri görülmektedir. Burada çocuğa atfedilen sosyal değerın önemi ortaya çıkmaktadır. Erkek çocuğun ebeveynleri için yaşlılıklarında bir güvence kaynağı olarak görülmesi kız çocuktan daha fazla tercih edilmesine neden olmaktadır. Erkek çocuğa verilen bu önem ve beklentiler sonucunda erkek çocuklarına daha fazla eğitim olanağı sağlanmaktadır (Atmaca Koçak, 2004, s. 10). Geleneksel babalar için, çocuklarla geçirilen zaman, konuşulan konular açısından kız çocuklarıyla erkek çocukları arasında önemli farklılıkların olduğu görülmektedir. Erkek çocuklarıyla daha fazla vakit geçirip pek çok konuda sohbet ederken; kız çocukları ile ilgili meseleler ise çoğunlukla annelerine emanet edilmektedir (Tol ve Taşkan, 2018, s. 43).

AÇEV'in (2017) farklı babalık modellerini sınıflandırmak için kullandığı babalık piramidinin ikinci basamağında yer alan 'yeni geleneksel babalık' kategorisi, babalığın geleneksel değerlerini benimsemekle birlikte özellikle kız çocuklarıyla ilişkisinde mesafeleri aşmaya başlamış babalardan oluşmaktadır. Yeni geleneksel babalar, hâkim erkeklikten en fazla beslenen geleneksel babalar kadar kendine güvenli bir otoriterlikten uzak, ancak hevesli veya gayretli babalar kadar girişken bir babalık hâline de sahip olmayan, çocuklara karşı mesafeli olunması gerektiği yaklaşımı değişmiş, çocukları ile ilişkileri güçlenmiş, özellikle de kız çocuklarına karşı yumuşak başlı, korkulan değil saygı duyulan ama çocukları tarafından alay edilebilmesine de olanak tanıyan bir babalık olarak tanımlanabilir. Kız çocuklarının değerine yönelik algının güçlendiğini ve babalarda onları korumak, onlarla yakınlık kurmak ihtiyacının gözlemlendiğini belirtmek mümkündür. Yeni geleneksel babalar kız çocuklarına karşı koyamayışları, hevesli babalar ise gelecekte başka erkekler karşısında güçlü duran bir çocuk yetiştirme arzusu nedeni ile çocuk yetiştirmede ve ev işlerinde daha fazla rol almaya yönelmektedir. Bulgular babaların (hâlen çok sınırlı olmakla birlikte) geçmişe göre daha fazla ev işlerine ve bundan daha da fazla olmak üzere çocuk bakım ve yetiştirme işlerine belli ölçülerde katılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çocuklarla kurulan ilişkide mesafelerin azaldığı, kız çocuklarına daha fazla değer verildiği, ilgilenme, dinleme gibi davranışların yaygınlaşmaya

başladığı görülmektedir. Bu değişimin nedenlerine bakıldığında, babaların kendi babaları ile kurdukları sorunlu ilişkileri kendi çocuklarıyla tekrar etmek istememeleri, kız çocukları ile ilgili kaygılar, çocuk yetiştirmenin getirdiği yükler ve geçim sıkıntısı gibi etkenlerin öne çıktığı görülmektedir. Bu babaların öne çıkan beklentilerin başında kız çocuklarının örf ve adetlere uygun hareket etmesi, iyi bir evlilik yapması temennisi gelmektedir. Öte yandan aynı zamanda kız çocuklarının bir meslek ve bir iş edinmesi de yeni geleneksel babaların önem affettiği konular arasında yer almaktadır. Bir başka deyişle kız çocukları, yeni geleneksel babaların hassas noktasını ve dönüşüm tetikleyicisini oluşturmaktadır (Tol ve Taşkan, 2018, s. 10, 45, 53).

Başka bir örnekte ise Türkoğlu ve Gültekin Akduman'ın (2015), Ankara ilinde yapmış oldukları araştırmada çocuğun cinsiyetinin babaların babalık rolü algısını etkilemediği ancak baba-çocuk ilişkisinin içeriğine yönelik farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Özyeşer Cinel ve Tezel Şahin (2021, s. 119)'e göre, günümüz Türk toplumundaki babalar, çocuklarının cinsiyetinden etkilenmezken özellikle kendi babalarının (büyük babaların), erkek çocuğuna verilen değerden dolayı, çocuklarının cinsiyetinden etkilendiklerini düşünmektedirler. Günümüz babaların çocuklarının cinsiyetinden etkilenmeme nedeni olarak; toplumsal yaşamın ve aile yapısının hızla değişmesinden, eğitim düzeyinin artmasından, gelenek ve göreneklerin eskisi kadar cinsiyet üzerinde etkili olmadığı düşüncesinden kaynaklı olduğu söylenebilir.

Birçok babanın kız çocuklarının iyi bir eğitim almasını ve iyi bir meslek sahibi olmasını istemesi, Türkiye'de babalığı şekillendiren ekonomik ataerkil ilişkiler içerisinde değişen dinamiklerin, babalık uygulamalarını da büyük ölçüde biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, erkeklerin yetişkin ve sorumluluk sahibi bireyler olmalarının aracısı olarak babalık(lar)ının, değişen ekonomik ve ataerkil ilişkiler içerisinde çocuğun gelişimini ve eşitlikçi kadın - erkek ilişkilerini destekleyici yönde değişim göstermesini sağlamak pek çok açıdan önemli hale gelmektedir (Bozok, 2018c, s. 42).

Sonuç ve Öneriler

18. ve 19. yüzyıllarda Batı'da yaşanan toplumsal ve ekonomik olaylar bireylerin hem yaşamlarında hem de düşüncelerinde değişime yol açmıştır. Eşitlik, adalet ve demokrasi fikirleri etkisini gösterirken sanayileşme sonrasında hızla kırdan kentlere göç başlamıştır. Bireyselleşme fikrinin yayılması, insanların kendi kendine yetebileceği inancı, daha iyi bir yaşam arayışı kişileri daha büyük şehirlere göç etmeye itmiştir. Bu durum gelenek ve görenekleri değiştiren dinlerin insanlar üzerindeki yaptırım gücünü de zayıflatmıştır. Kentleşme farklı

kültürlerden bireylerin bir araya gelmesini sağlayarak var olan homojen yapıyı yok etmiştir.

Ülkemizde pederşahilik olarak adlandırılan en yaşlı erkeğin, hane içinde yaşayan diğer erkek, kadın ve çocuklar üzerinde her konuda karar ve söz hakkının bulunduğu aile yapıları ortadan kalkmıştır. Bunun sonucunda evlendikten sonra baba evinden ayrılan her genç erkek aile reisi olmaya başlamıştır. Yaşlı erkeğin genç erkek üzerindeki baskısı ve söz hakkı ortadan kalksa da kadınlar için durum eskisinden çok farklı olmamıştır. Yani kadın evdeki yaşlı erkeğin egemenliğinden kendi kocasının egemenliğine girmiştir.

Aile, sanayileşme ve kentleşmenin tüm dünyada hızla artması sonucunda toplumların politika geliştirmesi gereken önemli bir konu haline gelmiştir. Modernleşme ailenin işlevlerinde bazı değişimlere neden olmuştur. Çocukların eğitimi ve toplumsallaşması artık devlet kontrolünde planlanmaktadır. Bunun yanında çeşitli nüfus politikalarıyla ailenin üreme işlevinde değişimler yaşanmıştır. Ayrıca ailenin üretim işlevi de yok olmuş ayrı bir ekonomik birim olmaktan çıkmıştır.

Toplumsal değişimler evlilik biçimlerini değiştirirken bunun yanında evliliğe alternatif yaşam biçimleri ortaya çıkmaktadır. Önceleri evlenecek erkeğe kız bulma işi gencin anne babasına aitken günümüzde kadın ve erkeğin tanışıp anlaşarak gerçekleştirdiği evlilik daha makbul durumdadır. Geleneksel ataerkil ailede uyum denilince kaynana gelin uyumu söz konusu olmaktadır ve oğluna kız bulma ve evlendirme işi erkeğin anne babası tarafından gerçekleştirilmektedir. Günümüz evliliklerinde kadın ve erkek evleneceği eşi seçmekte dolayısıyla birbirini seven ve daha uyum içerisinde olan evlilikler gerçekleşmektedir. Bu durum çocuk başta olmak üzere aile üyelerinin tamamını etkilemektedir. Eğitim seviyesinin yükselmesi, kadınların ücretli iş gücüne katılması, evlilikten beklentilerin artması gibi nedenler boşanmaları artırmaktadır. Tek ebeveynli ailelerin sayısı artarken, yeniden evlenmeler ve eski evlilikten olan çocuklarıyla birlikte yaşayan yeni geniş aileler meydana gelmektedir. Bunun yanında bekar kalma veya farklı birlikte yaşama biçimleri de daha sık görülmektedir.

Türkiye'de baba çocuk ilişkisi ve babalık üzerine yapılan araştırmalar sayıca az olduğundan, babalığın tarihsel süreçte hangi aşamalardan geçtiğini, nelerden etkilendiğini, neleri etkilediğini söylemek zordur. Sosyal bilimler literatürü son dönemde babalığı oluşturan erkek olarak baba ve ebeveyn olarak baba arasındaki farklara ve bu iki kavramın anlamına odaklanmaya başlamıştır. Baba olmak ve babalık yapmak ayrımına bakılırsa, baba olmak erkeklerin çocuk sahibi olmalarını ve bununla birlikte babalıkla ilgili olan tüm statü, rol ve anlamları ifade etmektedir. Baba olmak, pek çok toplumda, eşin ve çocukların koruyucusu,

ailenin geçimini sağlama, aile reisliği, çocukların gelişimi, eğitimi, bakımı gibi konularda ne kadar sorumluluk alacağıının belirlenmesi gibi konularda babalığı tanımlamaktadır. Babalık yapmak kavramı ise erkeklerin ebeveynlik davranışlarını ifade etmektedir. Babalık, hem baba olmayı hem de babalık yapmayı içerir. İçinde yaşanılan toplum ve toplumsal ilişkiler, bireylerin babalık yapma biçimlerini ve baba olmaya yüklediği anlamı şekillendirir ve gerçekleştirir. Sonuçta babalık bir taraftan bireysel bir deneyimken diğer taraftan sosyal ve kültürel etkiler aracılığıyla şekillendirilir (Bozok, 2018c, s. 9).

Babalık erkekliğin en önemli hallerinden biridir. Baba olan erkek yetişkinler dünyasına adım atmaktadır ve soyunun devamını sağlama görevini yerine getirdiği için önemli bir erkeklik krizini atlattığı demektir. Geçmişten günümüze babalık rolleri incelendiğinde, geleneksel ataerkil aile yapısında, erkeğin egemen olduğu, çocuk bakımı görevinin annede olduğu, evin geçim parasını kazanma görevinin babada olduğu, babaların çocuklarıyla geçirdiği zamanın oldukça az olduğu görülmektedir. Sanayileşme, kentleşme, bireylerin eğitim seviyelerinin artması, çekirdek aile yapısına geçiş, kadınların çalışma yaşamına katılmasıyla babaların çocuk bakımında daha fazla sorumluluk alması, babalık rolü algısının hızla değişmesine ve yeniden biçimlenmesine sebep olmaktadır. Babalar, kendi babalarından edindikleri babalık rollerinden etkilenerek kendi babalık rollerini şekillendirmekte, çocuklarına olan yaklaşımlarını değiştirmektedirler. Toplumsal değişim eski ve yeni kuşak babalık rolleri arasında önemli boyutta farklar yaratmaktadır.

Geleneksel geniş ailede çocukların eğitimi ve onları sevmek, onlarla vakit geçirme hakkı evin yaşlı erkeğindeyken, günümüz ailesinde artık anneler ve babalar çocukları üzerinde daha fazla söz sahibidirler. Evi geçindirme sorumluluğunu taşıyan babanın uzun saatler evin dışında çalışıyor olması hem çocuklarıyla yeterince vakit geçirememesine hem de annenin çocuk bakımında rollerinin artmasına neden olmuştur. Günümüzde babanın ev içindeki yerinin ve öneminin değişmesi, baba katılımı ve ilgili babalık kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Baba katılımı, babanın eğitim seviyesi, mesleği, ekonomik durumu, cinsiyet rolüne ilişkin tutumu, eşi ile olan ilişkisi, eşinin çalışma durumu, çocuğun yaşı, cinsiyeti, babanın kendi babasıyla olan ilişkisi gibi pek çok faktör etkilemektedir. Erkeklerin, kendi babalarıyla olan ilişkileri de babalık davranışlarını etkilemektedir. Kendi babasıyla olan ilişkisini aynen çocuklarına uygulayan babalar olduğu gibi, kendi babasıyla yaşadığı olumsuzlukları ve iletişimsizliği çocuklarına yansıtmak istemeyen babalar da bulunmaktadır. Geçmiş dönemlere göre baba katılımı artsa da özellikle bebeklik döneminde çocuğun fiziksel bakımı sorumluluğunun annede olduğu görülmektedir. Bebeğe bakması gerekenin anne olması gerektiği görüşü kadınlar arasında da oldukça yaygındır. Bu durum

geleneksel cinsiyet rollerinin yeniden üretilmesinde kadınların etkili olduğunu göstermektedir.

Cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumların değişmesi, aile içi rollerin yeniden tanımlanması, ilişkilerin daha eşit hale gelmesini sağlayacak ve bu durum öncelikle çocuklar olmak üzere tüm aile bireylerini olumlu etkileyecektir. Aile yapısının değişmesi ve modernleşmenin getirilerinin sonucunda çocuğun değerinin değişmesi ve çocukluğun icadı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de annelik ve babalık rollerini yeniden tanımlamıştır; ancak babalık rolleri biçim değiştirmiş olsa da geleneksel etkilerden kurtulamamıştır. Baba evin reisi olarak görülmekte ve en temel görevi evin geçimini sağlamaktır. Ancak çocukluğun icat edilmesi ve kendine özgü özellikleri olan bir dönem olarak kabul edilmesiyle birlikte anne baba açısından çocuk manevi bir değer kazanmıştır. Bunun sonucunda annelik ve babalık rolleri de yeniden tanımlanmıştır. Babalar artık çocuklarının gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Babasıyla yakın ve sağlıklı ilişkiler kuran çocukların hem akademik hem zihinsel hem de sosyal başarılarının yüksek olduğu her geçen gün daha fazla vurgulanmaktadır.

Üzerinde durulan diğer bir konu ise baba katılımı ve ilgili babalığı etkileyen faktörlerdir. Özellikle bebeklik yaşında baba katılımı oldukça az görülürken çocuğun ilerleyen yaşlarında babaların gerek eğitim gerekse bakımına daha fazla katılım gösterdikleri görülmektedir. Çocuğun cinsiyeti eski önemini kaybetmiştir, artık kız çocuklar da babaları tarafından sevilme ve erkek çocuklardan ayrılmamaktadır. Babanın ekonomik durumu ve çalışma saatleri çocuğuyla ilgilenmesini doğrudan etkilemektedir. Uzun saatler ev dışında çalışan babanın çocuğuna ayıracağı vakit neredeyse yok denecek kadar azalmaktadır. Erkeğin eşi ile olan ilişkisi, eşinin eğitim seviyesi, babalık algısı kocasının babalığını doğrudan etkilemektedir. Hem annenin hem babanın cinsiyet rollerine ilişkin tutumu babalık algısı üzerinde etkilidir. Babalık literatüründe kuşaklararası ilişkileri inceleyen çalışmaların sayısı oldukça azdır. Türkiye’de babalık rollerinin gelişim sürecini, nelerden etkilendiğini, neleri etkilediğini, günümüzde benimsenen babalık rollerini belirleyebilmek için aşağıdaki soruların cevaplarını içeren çalışmalar yapılmalıdır:

Babalar, kendi babasından öğrendiği hangi davranışları çocuğuna uygulamaktadır yani babasının hangi davranışlarını takdir ederek devam ettirmektedir?

Kendi babasının hangi davranışlarını eleştirmekte ve çocuğuna uygulamaktan kaçınmaktadır?

Baba katılımı, ilgili babalık ve çocuğun gelişiminde babanın önemi söylemlerinden ne kadar ve nasıl etkilenmiştir? Bu etkilenme babalık davranışlarına nasıl yansımıştır?

Babasının aileye bakışı ve kendisinin ailesine bakışı arasındaki farklar nelerdir?

Babasının eşi ile olan ilişkisi ve kendisinin eşiyle olan ilişkisinin babalık rollerine ilişkin tutumlarında nasıl farklar yaratmıştır?

Kendi babasının çocuk ve çocukluk kavramlarına yönelik algısı ve kendisinin bu kavramlara yönelik algısı arasındaki farklar nelerdir?

Kendi babasının ideal baba algısı ve kendisinin ideal baba algısı nasıldır? Farklar nelerdir?

Babalığın dönüşümü; kadının toplumsal konumunun değişimi, bakım emeğinin değişimi ve annelik ile nasıl ilişkilendirilebilir?

Bu sorular ve yanıtları Türkiye’de babanın ailedeki yerinin, eş seçiminin, çocukluğun değerinin değişimi ve sonuçları, dolayısıyla babalık rollerinin değişim süreci hakkında bizlere ipucu niteliğinde olacaktır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar, çıkar çatışması bildirmemiştir.

Ek Beyan: Çalışmaya 1. yazar %55, 2. yazar %45 oranında katkı sağlamıştır.

Kaynakça

AÇEV (2017). Türkiye’de Babalığı Anlamak Serisi I: Türkiye’de İlgili Babalık ve Belirleyicileri Ana Raporu. İstanbul.

Akkoç, H. B. (2020). Boşanma, Erkeklik Krizi ve Babalık. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Çalışmalar ve Medya Bilim Dalı.

Aksoy, A. B. ve Tatlı, S. (2019). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Çocuklarıyla Olan İlişkileri İle Babalık Rolü Algıları Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi/ Journal of Institute of Social Sciences* 10(1): 1-22.

Altaş, B. (2019). Annelikle Birlikte Aşkın Değişen Yönü: "İyi Babaysan Seni Daha Çok Severim Kocacım!". *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*. 2(2): 174-210.

Atay, T. (2004). Erkeklik En Çok Erkeği Ezer. *Toplum ve Bilim*. S.101, s. 11-30.

Atmaca Koçak, A. (2004). *Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu*. İstanbul: AÇEV.

- Bakar, Ü. (2019). *Aile, Evlilik ve Gelenek: Kuşaklararası Farklılığın Analizi (İnegöl'de Yaşayan Erzurumlular Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barutçu, A. (2015). Bir Erkeklik Stratejisi: Özel Alanda Eril Suskunluk. *Fe Dergi*. 7(1): 131-145.
- Barutçu, A. ve Hıdır, N. (2016). Türkiye'de Babalığın Değişen Roller: (Pro)feminist Babalar. *Fe Dergi*. 8(2): 27-45.
- Beauvoir, de S. (2010). *İkinci Cins 'Evlilik Çağı'*. (Çev. Bertan Onaran). (8. Basım). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Boratav, H. B., Fişek, G. O. ve Ziya, H. E. (2018). *Erkekliğin Türkiye Halleri*. (2. Basım). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bozok, M. (2009). Feminizmin Erkekler Cephesindeki Yankısı: Erkekler ve Erkeklik Üzerine Eleştirel İncelemeler. *Cogito*. (58): 269-284.
- Bozok, M. (2018a). "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetler, Erkekler ve Erkeklikler Üzerine". *K24, Dosya: Satır Arasındaki Erkeklik*. <http://t24.com.tr/k24/yazi/siddet-erkekler-ve-erkeklikler-uzerine>, 1626 (1.3.2018).
- Bozok, M. (2018b). Türkiye'de Ataerkillik, Kapitalizm ve Erkeklik İlişkilerinde Biçimlenen Babalık. *Fe Dergi*. 10(2): 31-42.
- Bozok, M. (2018c). Türkiye'de Babalığı Anlamak Serisi II. *Ebeveynlik, Erkeklik ve Çalışma Hayatı Arasında Türkiye'de Babalık*. İstanbul: AÇEV Yayınları.
- Connell, R. W. (2019a). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (Çev. Cem Soydemir). (4. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connell, R. W. (2019b). *Erkeklikler*. (Çev. NagihanKonukcu). Ankara: Phoenix.
- Çabuklu, Y. (2007). *Toplumsal Kurgular ve Cinsiyetçilik*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Çağdaş, A. (2015). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. (3. Basım). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çağırkan, B. (2018). Kimlik Ögesi Olarak Erkeklik Kavramı ve Postmodern Toplumlarda Farklı Erkeklik Algıları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi, Araştırmaları Dergisi*. 5(5): 93-105.
- Demiriz, G. ve Baran, B. H. (2018). Babalık Deneyimleri'nde Erkeklerin Değiş(mey)en Yüzü: Blogger Babaların Anlatıları Üzerinden Bir Analiz. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 17(3): 1074-1089.
- Demren, Ç. (2008a). Kadınlık Dolayımıyla Erkeklik Öznelliği. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. 32(1): 73-92.
- Demren, Ç. (2008b). Ortadoğu'da Ataerkillik ve Erkeklik İlişkileri. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. 32(2): 321-329.
- Delaney, C. (2018). *Tohum ve Toprak*. (Çev. Selda Somuncuoğlu ve Aksu Bora). (7. Basım). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Donovan, J. (2016). *Feminist Teori*. (Çev. A. Bora, M. Ağduk Gevrek, F. Sayılan). (11. Basım). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dökmen, Z. Y. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. (9. Basım). İstanbul: Remzi Kitaabevi.

- Gön, A. (2014). Tepenin Ardı: Homosoyallik, Aile ve Erkeklik. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*. 5(1): 53-74.
- Güneş, H. N. (2016). Erkeğin Ataerkil Rejime Entegrasyonu: Yabancılaşma ve Uyum. *Akademik Bakış Dergisi*. S.58, s.266-284.
- Güngörmüş Özkardeş, O. ve Arkonaç, S. (1998). İki Farklı Eğitim Düzeyinde Baba Olma Algısı. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 10(10): 253-263.
- Güngörmüş Özkardeş, O. (2010). *Baba Olmak*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). *Çocuğun Değeri-Türkiye’de Değerler ve Doğurganlık*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi.
- Kandiyoti, D. (2015). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar*. (Çev. A. Bora, F. Sayılan, Ş. Tekeli, H. Tapınç ve F. Özbay). (5. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- Karadayı, F. (2001). Gençlerin Babalık Rolüne İlişkin Tutumları, Kendi Babalarının Davranışı ve Sosyo Demografik Faktörlerle İlişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8(8): 165-188.
- Kocatepe, B. ve Bilgi, S. (2018). Toplumsal Bir İnşa Olarak Babalık: Annelerin Yaşam Öykülerinde Baba İmgesi. *Fe Dergi*. 10(2): 43-59.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Değişimine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (35): 79-91.
- Maral, E. (2004). İktidar, Erkeklik ve Teknoloji. *Toplum ve Bilim*. S. 101, s. 127-143.
- Mercan, Z. ve Tezel Şahin, F. (2017). Babalık Rolü ve Farklı Kültürlerde Babalık Rolü Algısı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*. 2(2): 1-10.
- Onur, B. (2020). Çocukluğun ve Çocuk Yetiştirme Tarihi. (drl. M. Sayıl, B. Selçuk) *Ana Babalık Kuram ve Araştırma* içerisinde. (ss:19-59). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Özbay, C. (2015). Türkiye’de Erkeklik ve İktidar. *Evrinsel Kültür*. S.279, s. 76-78.
- Özyeşer Cinel, N. ve Tezel Şahin, F. (2021). Babaların Kendilerinin Ve Babalarının Babalık Rollerine Bakış Açılarının İncelenmesi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*. 7(15): 107-129.
- Özyürek, A., Teke, Y. T., Özgan, N.N. ve Kışlı, Z. (2020). Çocuklarının Gereksinimlerini Karşılama Babaların Rollerini, *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Alışmaları Dergisi*. 5(2): 21-30.
- Sabancı, T. (2018). Fenomenolojik Bir Çalışma: Erkeklik ve Kimlik Çatışması, Türkiye’de Müslüman Erkeğin Değişimi Üzerine Bir Değerlendirme. *International Journal Of SocialSciences*. 2(2): 50-63.
- Sancar, S. (2016). *Erkeklik İmkansız İktidar – Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*. (4. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- Sancar, S. (2017). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti*. (4. Basım). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saygılı, S. ve Çankırılı, A. (2017). *Baba Olma Sanatı Çocuk Eğitiminde Babanın Rolü*. (7. Basım). Zafer Yayınları: İstanbul.

- Seçer, Z., Çeliköz, N. ve Yaşa, S. (2007). Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Babalarının Babalığa Yönelik Tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (18): 425-438.
- Sığın, A. ve Canatan, A. (2018). Connell'in "Erkeklikler" Teorisinde İşbirlikçi Erkek, Madun Erkek ve Marjinal Erkek: Hegomonik Erkekliğin Kavramsal Hegemonyası. *Sosyal Bilimler Dergisi*. (32): 163-175.
- Şahin, M. (2018). *Türkiye'de Erkekliğin Dönüşümü*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Tezel Şahin, F. Ve Özbey, S. (2009). Okul Öncesi Eğitim Programlarında Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarında Baba Katılımının Yeri ve Önemi. *Aile ve Toplum*. 5(17): 30-39.
- Tol, U. U. ve Taşkan, D. (2018). Türkiye'de Babalığı Anlamak Serisi III. *Erkeklik ve Babalık Halleri*. İstanbul: AÇEV Yayınları.
- Topal, M. (2019). *Günümüzde Babalık algısının Dönüşümü: Kentli, Orta Sınıf, Dindar Baba Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Din Sosyolojisi Bilim Dalı.
- Türkoğlu, D. ve Gültekin Akduman, G. (2015). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Babaların Babalık Rolü Algısı İle Çocuklarının Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(3): 224-241.
- Uçan, G. (2012). Post-Modern Erkek(lik). *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(2): 262-271.
- Ünal, F. ve Kök, E. E. (2015). 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Babalık Rolüne İlişkin Görüşleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. Online, <http://dergipark.gov.tr/ijsser> 1(4): 1142-1153.
- Yavuzer, H. (2007). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. (30. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zeybekoğlu, Ö. (2010). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türk Toplumunun Erkeklik Algısı. *Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*. 3(1): 1-14.
- Zeybekoğlu, Ö. (2013a). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Zeybekoğlu, Ö. (2013b). Günümüzde Erkeklerin Gözünden Babalık ve Aile. *Mediterranean Journal of Humanities*. 3(2): 297-328.